

*Wyznaczniki tabloidyacji popularnonaukowego dyskursu historycznego w kanale serwisu YouTube „Historia bez Cenzury”**

ANNA BARAŃSKA-SZMITKO**

CITATION: Barańska-Szmitko A., 2022, Wyznaczniki tabloidyacji popularnonaukowego dyskursu historycznego w kanale serwisu YouTube „Historia bez Cenzury”, „Stylistyka” XXXI: 137–175, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka31.2022.7>

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego tekstu jest ustalenie, czy proces tabloidyacji dotyczy dyskursu popularnonaukowego o tematyce historycznej i jeśli tak, to jakie wyznaczniki jego tabloidyacji w serwisie YouTube funkcjonują w treściach oraz stylu kanału Historia bez Cenzury. Tak zdefiniowany cel wymaga kilku

---

* Prace badawcze pozwalające przygotować niniejszy artykuł zostały sfinansowane z funduszu rozwoju naukowego Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego w ramach projektu „Funkcjonowanie wizerunku youtuberów oraz historycznego dyskursu popularnonaukowego w środowisku komunikacyjnym serwisu społecznościowego”.

** <https://orcid.org/0000-0002-0359-0638>, Uniwersytet Łódzki, Łódź, Polska, anna.baranska@filologia.uni.lodz.pl

ustaleń wstępnych, zawartych w odpowiedziach na następujące pytania: Czym jest tabloidyżacja? Dlaczego niniejsze badanie dotyczy tabloidyżacji w polskim dyskursie popularnonaukowym o tematyce historycznej, a nie w programie historycznym charakteryzującym się stylem popularnonaukowym? Jak analizować przejawy tabloidyżacji dyskursu popularnonaukowego o tematyce historycznej w serwisie YouTube? Odpowiedzi na te pytania pozwolą przejść do właściwej analizy, w której wskazuje się wyznaczniki tabloidyżacji w odcinkach wloga Historia bez Cenzury.

Choć badacze przedstawiają różnorodne propozycje, to jednak zgadzają się co do tego, że istotą tabloidyżacji jest rozprzestrzenianie się, ekspansja czy też jeszcze inaczej – przejmowanie cech tabloidów przez inne media¹. By mieć pełną świadomość tego procesu, należy ustalić jego zasięg.

Przegląd literatury pozwala stwierdzić, że istnieje wiele ujęć tabloidyżacji, z czego dwa są dominujące. Według pierwszego z nich tabloidyżacja uznawana jest za pewien rosnący w siłę nurt komunikacyjny (*communication flow* – Conboy 2021: 1; por. Otto, Glogger, Boukes 2017) o potężnym obecnie zasięgu, wywodzący się z prasy, ale współcześnie obecny we wszystkich typach mediów (prasa, radio, telewizja, Internet) o tematyce społeczno-politycznej i plotkarskiej (Conboy 2021; Eldrige II 2021; Bird 2009; Magin, Steiner, Häuptli, Stark, Udris 2021; por. *micro scale of tabloidization* – Esser 1999: 293; por. Wojdyła 2011a). Bazujące na tym założeniu badania dotyczą charakteryzowania przejawów tabloidyżacji w tzw. mediach jakościowych (*quality press*) o tematyce społeczno-politycznej, często w zestawieniu z tabloidami (*tabloids* – np. Lefkowitz 2018, 2021; Magin 2019; Janus 2010; Esser 1999; Dziadzia 2013; Wolna 2016; Ciereszko 2015). Bywa też uwzględniana tabloidyżacja internetowych społeczno-politycznych tytułów prasowych (Magin, Steiner, Häuptli, Stark, Udris 2021; Palau-Sampio 2016; Alvees, Antunes, Agrici, Sousa, Ramos 2016) lub tytułów wyłącznie internetowych (np. Tandoc, Jenkins 2018; Szewczyk, Wardzała 2011). Omawiany proces osiągnął na tyle zaawansowany poziom, że w opracowaniach zwraca się uwagę na zatarcie lub zacieranie się granicy między mediami jakościowymi a tabloidami (Bird 2009; Bugajski 2010; Janus 2010; Eldrige II 2021; Magin, Steiner, Häuptli, Stark, Udris 2021).

---

¹ Dobrze podsumowała to M. Lisowska-Magdziarz, wskazując, że tabloidyżacja polega na „zblizaniu się formy, języka, obrazu świata w mediach głównego nurtu do treści, formy, języka i obrazu świata prasy tabloidowej” (Lisowska-Magdziarz 2009: 199).

Drugie ujęcie, dość wyraźnie widoczne w polskiej literaturze przedmiotu, traktuje proces tabloidyacji szerzej – jako realizację tabloidowych standardów w języku, kulturze, społeczeństwie. Chyba najogólniejsze tego typu podejście do tabloidyacji prezentuje Frank Esser, piszący o skali makro tego procesu (*macro scale of tabloidization process*), gdzie przejawem tabloidyacji jest np. stan rzeczy, w którym na poziomie społecznym przywiązuje się m.in. mniejszą wagę do edukacji, a większą – do politycznego marketingu (Esser 1999: 293). W badaniach przyjmujących jako punkt wyjścia takie szerokie rozumienie pojęcia skupiano się np. na tabloidyacji kultury (Godzic 2007; Bugajski 2010), polegającej na uproszczeniu działań myślowych (Godzic 2007: 63; Bugajski 2010: 68). Zwracano uwagę także na tabloidyację języka, w ramach której dochodzi do przedstawiania uproszczonego, tendencyjnego oraz bliskiego odbiorcy świata za pomocą emocjonalizmów, potocyzmów lub gier językowych (Kępa-Figura 2010; por. Janus 2010). Skupiano się również na tabloidyacji polityki (Piontek 2011; Posyłek 2015) czy dyskursu politycznego (Piontek, Hordecki, Ossowski 2013), zwracając uwagę na funkcjonowanie tematów i aktorów politycznych na zasadach typowych dla tabloidów. Ponadto ustalano, jak realizuje się tabloidyacja dyskursu ekologicznego (Steciąg 2010) i naukowego (Biniewicz 2010; Piechota 2011) czy też jakie ma cechy tabloidyacja Holokaustu (Czaja 2011). Wyrazem opisanej postawy jest również m.in. tytuł jednego z numerów czasopisma „Oblicza Komunikacji” o brzmieniu *Tabloidyacja języka i kultury* (2010).

W niniejszym tekście przyjmuje się szerokie rozumienie tabloidyacji, analizie natomiast poddane zostanie rozprzestrzenienie się standardów tabloidu na dyskurs popularnonaukowy o tematyce historycznej w serwisie YouTube, reprezentowany w niniejszym opracowaniu przez jeden z kanałów wspomnianego serwisu – Historia bez Cenzury. Materiał ten nie został jeszcze zbadany, choć zaplecze teoretyczne do badań tabloidyacji na to pozwala, a kanał Wojciecha Drewniaka cieszy się największą w Polsce popularnością wśród kanałów historycznych (1,43 mln subskrybentów²) oraz jedną z większych wśród kanałów popularnonaukowych (zob. *Ulubione kanały popularnonaukowe*, b.r.). Ponadto świat historii w jej popularnonaukowym wydaniu w medium społecznościowym, tak jak „świat współczesnych mediów tabloidowych” (Dróżdż 2010: 62), „jest bez wątpienia także światem człowieka oraz inte-

---

² Źródło: <https://www.youtube.com/user/HistoriaBezCenzuryMB> (dostęp: 28.02.2022).

gralną częścią współczesnej kultury” (Drózd 2010: 62) i jako taki wart jest zbadania. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że w tabloidytacji historycznego dyskursu popularnonaukowego Historia bez Cenzury jest pionierem. Możliwe, że ze względu na swoją popularność wyznacza pewien nowy trend, za którym podążą inni twórcy internetowi. Z powyższych względów warto przyjrzeć się bliżej wykładnikom tabloidytacji w tym kanale³.

Świadomie rezygnuje się z pojęcia *styl popularnonaukowy* na rzecz terminu *dyskurs popularnonaukowy*. Jak zauważa Bożena Witosz:

Kulturowy zwrot w stylistyce tak czy owak zbliżył interpretacje stylów funkcjonalnych do analiz dyskursu. Dlatego też myślę, że częste dziś zamienne używanie obu terminów (np. dyskurs naukowy / styl naukowy, dyskurs religijny / styl religijny) w kontekście aktualnych badań nad stylami społecznymi nie jest teoretycznym ani metodologicznym nadużyciem (Witosz 2012: 68; zob. też Witosz 2009: 198–203)⁴.

Podobnie uznaje się termin *dyskurs popularnonaukowy* za merytorycznie uzasadniony, w szczególności zaś odpowiednie jest określenie *dyskurs popularnonaukowy o tematyce historycznej* (wymienne, krótsze określenie: *historyczny dyskurs popularnonaukowy*). Zaznaczyć należy, że dyskurs o tematyce historycznej / dyskurs historyczny rozumie się jako dyskurs opisu dziejów państw, narodów, cywilizacji czy społeczeństw⁵.

---

³ Celowo używam określenia w *tym kanale*, by podkreślić skupienie się na treści (i stylu) Historii bez Cenzury. Określenie *na tym kanale* sugerowałoby podobieństwo kanału serwisu YouTube do kanału telewizyjnego, a takiego podobieństwa w sposobie funkcjonowania nie ma. Sformułowanie *tabloidytacji kanału* z kolei dotyczyłoby tabloidytacji samego kanału, a nie dyskursu, którego jest przejawem.

⁴ Podobne podejście reprezentują autorzy ostatniego polskiego kompendium stylistycznego *Styl współczesnej polszczyzny* pod redakcją E. Malinowskiej, J. Nocoń, U. Żydek-Bednarczuk (2013), gdzie wyraźnie widać z jednej strony ekspansję terminu *dyskurs*, z drugiej – zacieranie granic między stylem a dyskursem. Przejaw pierwszej z tych tendencji stanowią opracowania dyskursów w miejsce wcześniejszych stylów, co wyrażają tytuły rozdziałów traktujących o dyskursie medialnym (U. Żydek-Bednarczuk), prasowym (M. Kita), telewizyjnym (I. Loewe), radiowym (M. Kita), internetowym (U. Żydek-Bednarczuk). Drugie z tych zjawisk również widoczne jest w tytułach rozdziałów, wśród których wymienić można: *Styl dydaktyczny – styl dyskursu dydaktycznego* (J. Nocoń), *Komunikacja polityczna – język, styl, dyskurs* (I. Kamińska-Szmaj), *Styl – dyskurs – komunikacja urzędowa* (E. Malinowska), *Styl popularnonaukowy – styl dyskursu popularnonaukowego* (A. Starzec). Więcej dyskusji nt. relacji między stylem a dyskursem zob. np. Witosz 2012, 2016; Rejter 2018; por. Poprawa 2012.

⁵ Szerzej o istocie dyskursu historycznego i opracowaniach na jego temat zob. Barańska-Szmitko 2021: 163–164. Interesujące jest też opracowanie funkcjonowania dyskursu historycznego w polskich i ukraińskich mediach masowych w XX i XXI wieku zaproponowane w zbiorze *Dyskurs historyczny w mediach masowych* pod redakcją B. Markowskiej (2021).

W niniejszym opracowaniu analizie zostaje poddany wycinek ostatniego ze wspomnianych dyskursów, czyli tylko jeden kanał serwisu YouTube o tematyce historycznej, zatem poczynionych tu ustaleń nie wolno generalizować. Tym bardziej, że – po pierwsze – Historia bez Cenzury wyróżnia się na tle innych popularnonaukowych kanałów historycznych: jest pionierska i oryginalna, ale zarazem nietypowa. Po drugie – brakuje badań dotyczących tabloidyacji dyskursu historycznego w innych kanałach serwisu i innych mediach, ale zatem trudno o naukowe opracowania, na tle których można by sytuować omawiany kanał i z którymi można by go porównywać w celu formułowania uogólnień.

W dalszym toku niniejszego artykułu długie wyrażenie *tabloidyacja dyskursu popularnonaukowego o tematyce historycznej w kanale serwisu YouTube „Historia bez Cenzury”* bywa zastępowane określeniami stanowiącymi jego część (np. *tabloidyacja dyskursu*, *tabloidyacja w kanale* itp.).

2. Tabloidyacja jako przejęcie standardów tabloidów

Skoro tabloidyacja jest przejęciem standardów tabloidów, to warto te standardy wskazać i tym samym określić obszar analizy opisywanego procesu.

Badacze zajmujący się tabloidyacją, charakteryzując cechy tabloidów, przyjmują podobną, ale nie jednolitą, postawę. Elizabeth Bird zwraca uwagę, że opisując tabloidy, należy wziąć pod uwagę ich styl (prostota i narracyjność, personalizacja, wizualizacja) oraz zawartość (wiadomości celebryckie i plotki, historie „z życia wzięte”) (Bird 2009: 41–42), podczas gdy dla Jeremy’ego Tunstalla najistotniejsze stają się uproszczenia i sensacyjność (Tunstall 1996: 11). Szerszy wachlarz wyróżników tabloidów przedstawia Martin Conboy, pisząc o sensacyjności, trywializacji, przesadzie i seksualności (Conboy 2021: 1). Dla Howarda Kurtza tabloidyacja oznacza obniżenie standardów dziennikarskich, mniejszy udział ważnych i cieszących się większą wiarygodnością informacji (tzw. *hard news*) na rzecz wiadomości o mniejszej randze i wątpliwych źródłach (*soft news*), przez co dominują: skandal, sensacja, rozrywka, tandeta. Za ważną uznaje też zmianę w zakresie definiowania potrzebnych odbiorcy informacji, które w tabloidzie służą ocenie funkcjonowania danej osoby w życiu publicznym (Kurtz 1993: 143–147). Colin Sparks podkreśla zmniejszenie znaczenia *hard news* przy zwiększeniu

udziału rozrywki oraz przekraczaniu granic dobrego smaku (np. *The Jeremy Springer Show* – zob. Sparks 2000: 10).

Te ogólne charakterystyki wydaje się dobrze podsumowywać Julia Lefkowitz (2018, 2021), przyjmująca personalizację oraz sensacyjność jako podstawę tabloidyzacji, z której wynikają rozwiązania stylistyczne i wybory językowe (Lefkowitz 2018: 354; 2021: 36). Personalizacja jest przedstawianiem tematów z perspektywy jednostki bądź jednostek, nie systemu ekonomicznego, społecznego czy politycznego, a także często z uwzględnieniem w prezentowanych treściach aspektu emocjonalnego (Lefkowitz 2018: 354; 2021: 36). W wersji tabloidowej opis kryzysu ekonomicznego nie będzie więc przedstawiał danych z rynku, ich eksperckiej interpretacji czy przewidywań co do rozwoju, lecz będzie to raczej kryzys ukazany przez pryzmat codziennych trudności przeciętnego członka społeczeństwa, spowodowanych nie przez mechanizmy ekonomiczne i polityczne, ale przez decyzje pojedynczych osób sprawujących władzę. Sensacyjność natomiast rozumiana jest jako posługiwanie się treściami i/lub językiem prowokującym zmysłowe i emocjonalne reakcje w wyniku stosowania dramatyczności, wyolbrzymienia, sprośności i zaskoczenia (Lefkowitz 2021: 36; 2018: 354). Wspomniany kryzys może więc być w tabloidowej, sensacyjnej narracji wynikiem zachłanności kierowanych przez egoizm polityków i dramatem przeciętnego obywatela, mającego trudności z zaspokojeniem podstawowych potrzeb życiowych swojej rodziny.

Podejście Julii Lefkowitz wydaje się swego rodzaju złotym środkiem, ponieważ pozwala w personalizacji i sensacyjności dostrzec wymieniane przez innych badaczy cechy charakterystyczne dla tabloidyzacji i je uporządkować. Tak więc personalizacja (wspomniana też w pracy Bird 2009) realizuje się m.in. przez znaną z opracowań prostotę (Bird 2009; Tunstall 1996), trywializację (Conboy 2021), narracyjność (Bird 2009) czy odejście od *hard news* (Kurtz 1993; Sparks 2000). Sensacyjność z kolei (wymieniana też w pracach: Tunstall 1996; Conboy 2021), ze swoją dramatycznością, wyolbrzymieniem, zaskoczeniem i sprośnością, obejmuje również uwzględniane w literaturze przedmiotu: przesadę (Conboy 2021), rozrywkę (Kurtz 1993; Sparks 2000), chętnie poruszaną tematykę seksu (Conboy 2021), życia celebrytów (Bird 2009), skandalu (Kurtz 1999), wiąże się też z przekroczeniem granic dobrego smaku (Sparks 2000). Personalizacja i sensacyjność jako dwa szerokie, ale jednocześnie porządkujące pojęcia stanowią użyteczne kategorie analityczne.

Julia Lefkowitz badała funkcjonowanie wybranych rozwiązań językowych jako przejawów wymienionych dwóch mechanizmów (Lefkowitz 2018, 2021)⁶. Za pomocą metod językoznawstwa korpusowego sprawdzała takie aktualizacje personalizacji, jak użycie 1. i 2. os. l. poj. oraz posługiwanie się tzw. *private verbs* (Lefkowitz 2021: 44–45; 2018: 363–365). Skupiając się na sensacyjności, badała przysłowki (*degree adverbs* i *general adverbs*) oraz przymiotniki (*general adjectives*) (Lefkowitz 2021: 46–47; 2018: 366–368). Specyfika języka angielskiego, na którym pracowała, a także cechy samej metody pozwalały na stosowanie przez badaczkę powyższych rozwiązań. W niniejszym artykule przedstawione zostaną sposoby realizowania personalizacji i sensacyjności swoiste dla języka polskiego oraz dla Historii bez Cenzury, a funkcjonujące na poziomie zarówno zawartości kanału, jak i zabiegów stylistycznych.

3. Materiał badawczy i metoda

Materiał badawczy stanowiło 30 filmów, umieszczonych w kanale Historia bez Cenzury w okresie od 8 lipca 2021 roku do 27 stycznia 2022 roku. Wykorzystano wszystkie filmy publikowane w tym czasie, zakładając, że ich liczba gwarantuje różnorodność tematyczną i jest wystarczająca, by rzetelnie scharakteryzować przejawy tabloidyacji w kanale Wojciecha Drewniaka⁷.

Mając na uwadze cechy tabloidyacji (zob. wyżej), a także dotychczasową literaturę naukową dotyczącą Historii bez Cenzury (Maciejak 2018; Trzoss 2018; Werner, Gralik, Trzoss 2019; Werner, Trzoss 2018; Werner, Trzoss, Gralik 2020; Wójcik 2019; Barańska-Szmitko 2020, 2021, 2022; Szyngiel 2021), w niniejszym opracowaniu formułuje się hipotezę, że badany kanał przejawia cechy dwóch kluczowych dla tabloidyacji mechanizmów (personalizacja i sensacyjność), zarówno na poziomie treści, jak i stylu publikowanych filmów.

By hipotezę tę zweryfikować, posłużono się dwiema metodami. Analiza zawartości pozwoliła sprawdzić, czy tematyka odcinków wloga Wojciecha Drewniaka wpisuje się w ramy personalizacji i sensacyjności. Ten sam typ

---

⁶ Ilościowe i językowe podejście w badaniu tabloidyacji spotkać też można np. w pracy Palau-Sampio 2016. Na gruncie polskim powstawały opracowania reprezentujące ujęcie jakościowe (np. Sobczak 2011; Wojdyła 2011b; Kępa-Figura 2010; Steciąg 2010).

⁷ Wojciech Drewniak jest prowadzącym kanał Historia bez Cenzury i jednym z twórców (*Historia Bez Cenzury dla CDV*, b.r.; *Wojtek Drewniak i jego Historia bez Cenzury* 2018). W niniejszym artykule bywa używane określenie *program/kanał Wojciecha Drewniaka* jako rodzaj synekdochy *pars pro toto*.

analizy umożliwił określenie, czy i jeśli tak, to jakimi sposobami wspomniane dwa mechanizmy są realizowane na poziomie treści. Analiza stylu dała sposobność wskazania wyznaczników stylistycznych dla wyłonionych sposobów personalizacji i sensacyjności. Opis szczegółowych rozwiązań w zakresie procedury badawczej znajduje się w części analitycznej niniejszego tekstu, co pozwala na uzyskanie pełniejszego wyobrażenia na temat relacji między stosowaną metodą a uzyskanymi wynikami.

4. Personalizacja i sensacyjność jako założenia Historii bez Cenzury

Trudno przypisywać twórcom Historii bez Cenzury świadome i celowe wykorzystanie mechanizmów tabloidyżacji w procesie opracowywania koncepcji kanału. Ich oficjalne informacje nie pozostawiają jednak wątpliwości, że intencjonalnie odeszli od dyskursu historycznego znanego z edukacji szkolnej.

W zakładce kanału *Informacje* umieszczono następujący opis Historii bez Cenzury:

Przysypiałeś na lekcjach historii? Historia to nuda? Usiądź wygodnie w fotelu, zapnij pasy i włącz „Historię bez cenzury”. Czeka Cię ostra jazda bez trzymanki. Dowiesz się o rzeczach, o których nauczyciele historii nawet nie pomyśleli, aby Ci o nich opowiedzieć. Zobaczysz, że historia jest ciekawa. Zależy tylko kto i o czym opowiada. „Historia bez cenzury” to program, który zapewni Ci dobrą zabawę.

(<https://www.youtube.com/user/HistoriaBezCenzuryMB/about>, dostęp: 25.02.2022, zapis oryginalny)

Autorzy tym samym wprost informują, że rozrywkowy charakter kanału stanowi priorytet w ich działalności. Warto przy tym wspomnieć, że rozrywka uznawana jest przez badaczy za element tabloidyżacji i często jeden z celów posługiwania się sensacją. Na szczególne znaczenie sensacyjności we wlogu wskazują także słowa, ukazywane na początku każdego odcinka na czarnej planszy i czytane przez prowadzącego:

Ostrzeżenie: Program zawiera treści nieodpowiednie dla dzieci oraz kontrowersyjne skróty myślowe. Jeśli jest to dla Ciebie poważny problem, zrezygnuj z dalszego oglądania... chociaż pewnie będziesz żałować.

(https://www.youtube.com/watch?v=_r8SMk3oDMA, dostęp: 02.02.2022)

Z kolei na rangę personalizacji wskazują słowa Wojciecha Drewniaka ze wstępu do jednej z jego książek, gdzie m.in. odwołuje się do prowadzonego w serwisie YouTube kanału:

Bo w Historii Bez Cenzury pokazujemy, że można inaczej opowiadać o historii. Dąty? Kogo to obchodzi. Co za różnica, czy bitwa pod Grunwaldem była w 1409, 1410 czy 1411? Ważne jest, że mogła się odbyć dopiero po śmierci Jadwigi, bo za jej życia wielki Jagiełło był pantoflarzem (Drewniak 2016: 12, zapis oryginalny).

Takie słowa stanowią wyraźny sygnał, sugerujący traktowanie bohaterów historycznych jak przeciętnych ludzi o bliskich widzowi motywacjach i problemach, przy jednoczesnej rezygnacji z ukazywania ich jako posągowych postaci (choć nie podważa się znaczenia historycznego bohaterów filmów).

Ważna też jest poniższa deklaracja, wskazująca na tabloidowy charakter kanału:

Co takiego sprawia, że Historia Bez Cenzury jest ciekawa? To, że mówimy o rzeczach ważnych, ale wcale nie o polityce. Polityka to tylko dość rozległy efekt uboczny trzech rzeczy, które zawsze pociągały ludzi: seksu, pieniędzy i przemocy. To one decydowały o losach świata i gdyby nie one, to nie byłoby bitew, wojen i traktatów pokojowych (Drewniak 2016: 12, zapis oryginalny).

Seks, pieniądze i przemoc to tematy mieszczące się wśród tych generujących zarówno sensacyjność, jak i personalizację.

Z powyższych słów twórców wynika, że wlog ma służyć rozrywce, posługiwać się kontrowersją (sensacyjność), przedstawiać postaci historyczne jako przeciętnych ludzi, przypisywać emocjonalne motywacje politycznym decyzyjcom (personalizacja, sensacyjność). Same więc założenia wloga wskazują na jego tabloidowy charakter.

5. Tematyka Historii bez Cenzury a personalizacja i sensacyjność

By określić tematykę, przygotowano bazę tytułów poszczególnych odcinków Historii bez Cenzury i przeprowadzono podział na spójne grupy tematyczne. Uwzględniano nie tylko tytuł filmu, ale także jego zawartość, która stanowiła decydujące kryterium w klasyfikacji odcinka jako reprezentującego daną grupę. Nie brano pod uwagę poszczególnych wątków tematycznych w obrębie każdego z filmów, lecz w tej części analizy skupiano się wyłącznie na głównym,

dominującym motywem tematycznym. Następnie wyłonione grupy tematyczne przyporządkowano do personalizacji lub sensacyjności.

W tabeli 1 zobrazowano zakres obszarów tematycznych kanału (kolumna druga), ponadto pokazano, jak tematyka włoga wpisuje się w dwa główne mechanizmy tabloidyżacji (kolumna pierwsza), a także podano przykładowe tytuły egzemplifikujące konkretną kategorię tematyczną (kolumna trzecia) i uwzględniono dane ilościowe (kolumny: czwarta, piąta i szósta). W zestawieniu znajduje się liczba wszystkich odcinków aktualizujących daną tematykę (kolumna czwarta) oraz udział procentowy konkretnej tematyki w obrębie

Tabela 1. Personalizacja i sensacyjność w obrębie tematyki kanału Historia bez Cenzury

Mechanizm tabloidyżacji	Tematyka	Przykładowy tytuł	Liczba odcinków	Udział procentowy	Razem udział procentowy
Personalizacja	postaci historyczne	<i>Anioł Śmierci – Josef Mengele</i> (13.01.2022)	12	40	50
	grupy/formacje	<i>Niedocenieni bohaterowie – kurierzy górscy</i> (09.09.2021)	3	10	
Sensacyjność	tematyka obyczajowa/kulturowa	<i>Imprezy, szyfry i grób – Pałac Saski</i> (11.11.2021)	9	30	50
	wydarzenia	<i>Nawalanka na Pacyfiku – bitwa o Midway</i> (08.07.2021)	4	13	
	inne	<i>Zabawy jądrami – głupie nuklearne pomysły</i> (16.09.2021) <i>Manipulacja wyborcami – pomysły starożytnych filozofów</i> (18.11.2021)	2	7	
Razem			30	100	100

Źródło: opracowanie własne.

całego zbioru analizowanych filmów kanału (kolumna piąta). W ostatniej kolumnie (szóstej) wskazano zbiorczo, w ujęciu procentowym, ile spośród analizowanych filmów prymarnie realizuje personalizację, a ile sensacyjność. Dane przedstawione w tabeli stanowią podstawę analizy tematycznej. By nie zakłócać głównej linii wyводу informacjami o źródle przywoływanych informacji, tytuły odcinków oraz daty ich publikacji znajdują się w przypisach dolnych.

Najwięcej uwagi Wojciech Drewniak poświęca postaciom historycznym. Filmy biograficzne stanowią aż 40% bazy materiałowej (12 odcinków). Tematyka obyczajowa i/lub kulturowa jest drugim z najczęściej wykorzystywanych obszarów tematycznych (9 odcinków, 30% bazy materiałowej). Inne tematy wydają się mieć mniejsze znaczenie w kanale, stanowią jednak łącznie niemal 1/3 wszystkich filmów, więc również zasługują na uwagę. Znajdują się wśród nich cztery odcinki opisujące wydarzenia (13%), trzy charakteryzujące różne grupy/formacje (10%) oraz dwa inne (7%)⁸.

Każda z wymienionych grup tematycznych daje dużo możliwości zastosowania mechanizmów tabloidyacji. Biografie oraz opisy poczynań grup/formacji stanowią dobrą podstawę do personalizacji. Wśród opisywanych postaci znajdują się politycy (np. książę Przemysław I Noszak, Ernesto Che Guevara, Władysław Herman⁹), osoby związane z wojskiem (np. snajper Wasilij Zajcew, lekarz SS w obozie Auschwitz Josef Mengele¹⁰), pisarze (Ian Fleming, Mary Shelley¹¹) oraz sportowiec (szermierz Jerzy Pawłowski¹²). Odcinki poświęcone różnym grupom/formacjom dotyczą kurierów górskich, osób tworzących tzw. Czekę – WCzK oraz dziewiętnastowiecznych sztyletników.

Daje to sposobność tłumaczenia rzeczywistości z perspektywy pojedynczych lub kolektywnych bohaterów¹³. Dzięki takiej tematyce wydarzenia histo-

---

⁸ Analogiczne wyniki uzyskano w innych badaniach, w których wśród różnych celów znajdowało się także ustalenie tematyki Historii bez Cenzury (por. Werner, Trzoss 2018; Barańska-Szmitko 2021).

⁹ *Pierwszy po cesarzu – Przemysław I Noszak* (29.07.2021), *Po trupach do celu – Ernesto Che Guevara* (14.10.2021), *Marionetka bez jaj? – Władysław Herman* (28.10.2021).

¹⁰ Postaci te są bohaterami następujących odcinków: *Martwy wróg u bram – Wasilij Zajcew* (09.12.2021), *Anioł Śmierci – Josef Mengele* (13.01.2022).

¹¹ Mowa o nich w odcinkach: *Bond i ostry seks – Ian Fleming* (02.12.2021), *Proszek z trupa – Frankenstein* (22.07.2021).

¹² Opisywany w filmie *Służby, szabla i majtki – Jerzy Pawłowski* (15.07.2021).

¹³ O kolektywnych bohaterach wspomina Magdalena Wojdyła (2011b: 147).

ryczne w obszarze polityki, kultury czy sportu są wyjaśniane przez pryzmat myśli, przekonań oraz działań pojedynczych osób lub grup. Tak np. rewolucja na Kubie w dużej mierze miała szansę przybierać na sile dzięki przyjaźni Fidela Castro i Ernesto Che Guevary¹⁴. Do zbrodni w Kongu doszło „w wyniku wyzysku zleconego przez Leopolda II Koburga”, króla Belgii¹⁵, a w komunikacji między Polskim Państwem Podziemnym i Rządem Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie „gigantyczną rolę” odegrali kurierzy górscy, wśród nich m.in. Stanisław Marusarz, Helena Marusarzówna, Bronisław Czech czy Eugenia Litwinow¹⁶. Warto dodać, że typowo tabloidowe teksty, jeśli dotyczą osób, to takich, „o których można powiedzieć coś negatywnego” (Szewczyk, Wardzała 2011: 195), a nie zawsze, ale często bohaterami filmów Wojciecha Drewniaka są postaci ważne, zasłużone i jeśli nie podziwiane, to przynajmniej szanowane.

Sensacyjna tematyka w tabloidach obejmuje: przestępstwa, zachowania perwersyjne, niezwykle zjawiska atmosferyczne i medyczne, magiczne rytuały, przesady (Zielińska 2016: 41, 46–47; zob. też Sobczak 2011: 98), wypadki, skandale obyczajowe i plotki (Sobczak 2011: 98). Opiera się też na przedstawianiu obrazu świata, w którym zachłanni i niemoralni politycy wyzyskują uciemiężonych obywateli (Wasilewski 2012; Dulna-Rak, Niepytalska-Osiecka 2011; Modrzejewska 2011). Taka problematyka nie występuje w *Historii bez Cenzury* w roli dominujących tematów. Przestępstwa pojawiają się w kontekście zbrodni wojennych, wśród których wymienić można ludobójstwo w Kongu¹⁷ czy eksperymenty medyczne w obozie Auschwitz¹⁸. Część opisywanych zjawisk z punktu widzenia obecnego prawa jest nieakceptowalna, a także wykracza poza kulturowe europejskie standardy, ale wówczas, gdy przedstawiane wydarzenia się działy, mieściły się w normach swoich czasów, co może dawać efekt zmniejszenia sensacyjności, jak w przypadku problematyki kolonizacji¹⁹. Chociaż żaden z tematów nie dotyczył wprost

---

¹⁴ *Po trupach do celu – Ernesto Che Guevara* (14.10.2021).

¹⁵ *Ludobójstwo w Kongu* (30.09.2021).

¹⁶ *Niedocenieni bohaterowie – kurierzy górscy* (09.09.2021).

¹⁷ *Ludobójstwo w Kongu* (30.09.2021).

¹⁸ *Anioł Śmierci – Josef Mengele* (13.01.2022).

¹⁹ *Konopie jak złoto – bogactwa naturalne w historii* (16.12.2021).

typowej tematyki sensacyjnej, czyli skandali obyczajowych lub politycznych²⁰ ani przestępstw kryminalnych, to jednak tematyka społeczna czy kulturowa poruszana w Historii bez Cenzury daje możliwość wskazywania na różnego rodzaju kontrowersje. W tej grupie znajdują się filmy dotyczące np. życia w Pałacu Saskim, codzienności podczas Powstania Warszawskiego czy cennych przedmiotów pozyskiwanych przez III Rzeszę²¹. Wśród opisywanych niezwykle wydarzeń wymienić można np. bitwę o Midway czy tzw. rozejm bożonarodzeniowy w 1914 roku²², a poza utworzonymi kategoriami, choć wciąż w obrębie sensacyjności, znalazły się dwa filmy (o ideach wykorzystania energii jądrowej poza wojną oraz o manipulacji).

Choć tematycznie w Historii bez Cenzury realizowana jest zarówno personalizacja, jak i sensacyjność, a poruszana problematyka wpisuje się w te dwa mechanizmy tabloidyacji, to jednak kanał nie traci swojej popularnonaukowej oraz historycznej tożsamości. Innymi słowy, nie staje się tabloidem, ale wybiórczo i łagodnie adaptuje na swoje potrzeby określone jego cechy.

Wspomniane obszary tematyczne (tematyka obyczajowa, kulturowa, wydarzenia, inne) dają możliwość przywoływania sensacyjnych wydarzeń, co w Historii bez Cenzury jest umiejętnie wykorzystywane. Historia Pałacu Saskiego pozwala np. przywołać dane o niemal 50 samobójstwach polskich oficerów podczas czterech lat rządów księcia Konstantego²³. Inny odcinek opisuje wspólne, pokojowe świętowanie Bożego Narodzenia na tzw. ziemi niczyjej przez wrogich sobie żołnierzy na froncie I wojny światowej w 1914 roku²⁴. Jeszcze inny wskazuje na kontrowersyjne gromadzenie kosztowności przez III Rzeszę podczas II wojny światowej²⁵.

---

²⁰ Za skandal uznaje się nieprawidłowości w określonej sferze życia człowieka (za: Wojdyła 2011b: 145). Magdalena Wojdyła przedstawia taką kategoryzację skandali: „W Anglii i Stanach Zjednoczonych kreuje się głównie skandale seksualne, w Niemczech, gdzie sfera prywatna jest objęta tabu, skandale korupcyjne. W polskich tabloidach obok niezwykle popularnych afer politycznych ze zbyt wysokich, zdaniem gazet, zarobków osób publicznych pojawiają się również historie z życia celebrytów, które tabloidy wprost nazywają skandalami” (Wojdyła 2011b: 145).

²¹ Mowa o następujących odcinkach: *Imprezy, szyfry i grób – Pałac Saski* (11.11.2021), *Glód, brud i wesela – codzienność podczas PW* (02.09.2021), *Skarby III Rzeszy* (30.12.2021).

²² To filmy: *Nawalanka na Pacyfiku – bitwa o Midway* (08.07.2021), * * * * * *propagandę – Rozejm bożonarodzeniowy 1914* (23.12.2021).

²³ *Imprezy, szyfry i grób – Pałac Saski* (11.11.2021).

²⁴ * * * * * *propagandę – Rozejm bożonarodzeniowy 1914* (23.12.2021).

²⁵ *Skarby III Rzeszy* (30.12.2021).

Co ciekawe, jeśli wyłonione grupy tematyczne przyporządkować do głównych mechanizmów tabloidyzacji, to tematyka łatwo wpisująca się w specyfikę personalizacji pojawia się w 50% analizowanych odcinków, a drugie 50% filmów z bazy materiałowej stanowią historie oparte na sensacyjności. Wojciech Drewniak w pełni więc wykorzystuje tabloidowy potencjał tematyki poruszanej w swoim kanale.

Warto przy tym dodać, że w przypadku odcinków biograficznych personalizacja wydaje się zabiegiem nieuniknionym, trudno bowiem np. polityka opisać bez ukazania jego wpływu na historię czy pisarza bez zauważenia jego znaczenia dla kultury. W przypadku tematyki generującej sensację bywa, że samo wydarzenie jest sensacyjne (bitwa o Midway, rozejm bożonarodzeniowy), ale zdarza się też, że dobór szczegółowych treści, a nie główny motyw tematyczny, staje się dominujący w kreowaniu sensacyjności (np. w przypadku historii wędkarstwa albo historii zwierząt hodowlanych)²⁶.

W obrębie jednego odcinka opisywane mechanizmy tabloidyzacji mogą się wzajemnie przenikać i występować w różnych proporcjach. Tematyka biograficzna nie wyklucza przywoływania sensacyjnych wiadomości, a sensacyjne wydarzenia mogą być udziałem głównych bohaterów filmów.

Należy też dodać, że o ile tematyka polityczna i problematyka wojskowości są typowymi dla dyskursu historycznego obszarami eksploracji (zob. Werner, Trzoss 2018; Werner, Trzoss, Gralik 2020; Rudziński 2017; Barańska-Szmitko 2021), o tyle dodanie aspektów obyczajowych i związanych z szeroko rozumianą kulturą wychodzi poza ramy do tej pory realizowanego dyskursu historycznego.

6. Personalizacja w warstwie stylistycznej Historii bez Cenzury

Można wyznaczyć trzy sposoby realizowania personalizacji w Historii bez Cenzury. Jako pierwszy należy wymienić ukazywanie prywatności postaci historycznych. Powiązana z nim jest druga z metod, tj. przedstawianie polityki przez pryzmat relacji ludzkich. Uproszczenie przekazu stanowi trzeci z elementów. Chociaż pierwsze dwa przejawy personalizacji realizują się

---

²⁶ Tematy te pojawiają się odpowiednio w filmach: *Cesarz, szczer i fanatyzm – historia wędkarstwa* (19.08.2021) oraz *Szatan i koza – zwierzęta hodowlane w historii* (21.10.2021).

głównie w obrębie treści, a ostatni – na poziomie formy, to jednak każdy z nich ma swoje stylistyczne wyznaczniki.

Poniżej za cytatem z danego odcinka pojawia się informacja o źródle przytoczenia w postaci tytułu filmu oraz daty jego publikacji.

W kanale przywołuje się informacje dotyczące sfery prywatnej²⁷ omawianych postaci, opowiadające o ich uczuciach, upodobaniach czy chorobach (por. somatyzację w: Wójcik 2019: 250–255 oraz analizę opisu Juliusza Słowackiego w Historii bez Cenzury w: Szyngiel 2021: 33–37). Na poziomie stylistycznym pojawia się zatem leksyka dotycząca życia prywatnego, w tym m.in. nazwy emocji (*przeszczęśliwi*), zachowań (*brutalny seks*), chorób (*rzeżączka*) itd. (niżej przykłady ze wskazaniem konkretnych odcinków).

Gdy opisywane są osiągnięcia naukowe Jana Czochralskiego, to zwraca się też uwagę – potocznym językiem – na jego życie prywatne, tj. związek z kobietą i finansowy aspekt tego faktu:

Bo nam się Jan w międzyczasie zakochał. Panna Haase była nie tylko sympatyczną i utalentowaną pianistką, ale też córką obrzydliwie bogatego holenderskiego przedsiębiorcy budowlanego.

Polak, który zmienił świat – Jan Czochralski (07.10.2021)

Przedstawia się też emocje bohatera zbiorowego, jak w poniższym przypadku:

Ale nie to było największą nagrodą dla naszych żołnierzy. O wiele większą **satysfakcję** sprawiło im to, że wzięli do niewoli wielu jeńców niemieckiej 2. Dywizji Pancerniej – tej, z którą walczyli we wrześniu 1939. [...] Nasi żołnierze na pewno byli **przeszczęśliwi**, widząc to wszystko, ale wiedzieli, że jeszcze do końca daleko.

Pancerny terminator – gen. Stanisław Maczek (23.09.2021)

W filmach jest również miejsce na przywoływanie specyficznych upodobań bohatera odcinka czy też jego chorób. O Ianie Flemingu usłyszeć można:

[...] nie każdy miałby ochotę oglądać Jamesa Bonda, uprawiającego niebezpiecznie **brutalny seks**. Ale i o tym aspekcie życia kultowego autora dziś Wam powiemy. Poznajcie właściciela *golden eye*, **fana** szybkich samochodów i **bicia w łóżku** oraz **posiadacza** im-

---

²⁷ Małgorzata Kita wskazuje następujące obszary prywatności: „życie/język rodzinne, życie wewnętrzne jednostki, życie/język kobiet, także sytuacje potoczne, codzienne z językiem potocznym lub, ujmując to inaczej, nieformalne” (Kita 2013: 98).

ponującego księgozbioru i swojego czasu **rzeźączki**. Krótko mówiąc: poznajcie Fleminga, Iana Fleminga, już teraz w Historii bez Cenzury.

Bond i ostry seks – Ian Fleming (02.12.2021)

Biegunkę Ernesto Che Guevary opisano z dość dużą dokładnością:

Ernesto [...] dostał **sraczk**i. Kanalizacji niestety w domu nie było, więc całą noc chłopczyzna walił do nocnika. Uznał przy tym, że dla dobra wszystkich, żeby nie **biegać** co chwilę ze swojego pomieszczenia na piętrze w celu opróżnienia naczynia, będzie wylewał za okno. Kiedy zaczęło świtać, to już nieco odwodniony Ernesto **z przerażeniem zauważył**, że swoje fekalia wylewał na leżącą na dole blachę, na której gospodarze suszyli owoce.

Po trupach do celu – Ernesto Che Guevara (14.10.2021)

Posługiwanie się nazwami uczuć, upodobań, zwyczajów, dolegliwości czy chorób oraz leksyka towarzysząca ich opisowi odsłaniają prywatność bohaterów historycznych, co sprawia, że elementy biograficzne przybierają postać historii celebryckich, znanych z tabloidowych mediów, gdzie eksponuje się szczegóły życia prywatnego znanych osób. W tego typu ujęciu status gwiazd przykuwa uwagę, a możliwość podglądania sfery prywatnej intensyfikuje zaciekawienie (zob. Wiącek 2011; Białek-Szwed 2010; o życiu polityków w tabloidach zob. np. Modrzejewska 2011; Piontek 2011: 124–153; por. Dulna-Rak, Niepytalska-Osiecka 2011). U Wojciecha Drewniaka postaci historyczne zyskują status tabloidowych celebrytów, tak jak w mediach opiniotwórczych dzieje się to z politykami (zob. Piontek 2011: 151; o celebrytyzacji polityki zob. m.in. Olczyk 2013; Marcinkiewicz 2018).

Drugim z przejawów personalizacji jest ukazanie polityki przez pryzmat postaci. W tej narracji to nie państwo czy instytucja, nie sytuacja geopolityczna, społeczna czy ekonomiczna, ale konkretne osoby – dzięki swemu stanowisku, pozycji społecznej, koneksjom, relacjom (z innymi osobami, grupami, środowiskami) itp. – nadają bieg historii oraz wpływają na losy państw i społeczeństw. Istotną rolę odgrywają więc nie nazwy państw, ale nazwiska konkretnych osób lub nazwy ich zawodu, rangi, stanowiska czy nieformalne określenia stosowane w miejsce nazwy instytucji czy danej grupy.

Tak np. w operacji obrony zajmowanej przez wojska alianckie Aleksandrii przed niemieckim nalotem w czasie II wojny światowej pomoc miała znajomość brytyjskiego majora z iluzjonistą, o czym tak informuje prowadzący Historię bez Cenzury:

Wyznaczniki tabloidyacji popularnonaukowego dyskursu historycznego

ANNA BARAŃSKA-SZMITKO

Major Barkas od razu wiedział, z kim najbardziej chciałby współpracować przy tej gigantycznej operacji – ze swoim starym kumplem **Jasperem Maskelyne'em**.

Wojenna magia – fortele II W.Ś. (05.08.2021)

Informując o fakcie rozważania ewentualnego użycia bomby atomowej w celu osłabienia działania huraganu, przedstawiono dyskusję osób wykonujących określone zawody (*naukowcy, księgowi, dyplomaci*), a tym samym reprezentujących różne aspekty tego pomysłu (naukowe, finansowe i polityczne):

Komisja **naukowców**, która miała ocenić sensowność bombardowania huraganów bronią jądrową, stwierdziła, że **pan** [...] **jest** bardzo dużym optymistą, jeżeli uważa, że takie ładunki, o takiej sile, jaką on proponuje, będą w stanie huraganowi cokolwiek zrobić. [...] Po **naukowcach** przyszli **księgowi**, którzy już w ogóle wyśmiali projekt. [...] A potem jeszcze przyszli **dyplomaci**.

Zabawy jądrami – głupie nuklearne pomysły (16.09.2021)

Uproszczenie wyводу stanowi ostatni ze sposobów realizowania personalizacji i – podobnie jak omówione wyżej sposoby – służy ułatwieniu odbiorcy zrozumienia przekazywanych treści.

Takiemu celowi ma służyć posługiwanie się narracją zastępującą analizę. Narracyjność jest cechą immanentną historycznego dyskursu popularnonaukowego w serwisie YouTube (Barańska-Szmitko 2021: 179). W przypadku tabloidyacji podkreśla się przejście z analitycznego trybu mediów opinio-twórczych do narracyjnego, właściwego tabloidom (np. Bird 2009: 41).

W Historii bez Cenzury w istocie nie występują odcinki rozpatrujące dane wydarzenie czy problem w sposób analityczny. Dominuje chronologiczny układ treści bez retrospekcji i rozbudowanych interpretacji sytuacji, strona czynna czasownika oraz oczywiście czas przeszły. Tak np. opis bitwy o Midway nie podkreśla jej znaczenia dla całości konfliktu między Stanami Zjednoczonymi a Japonią, nie wyjaśnia też wagi tego wydarzenia dla przebiegu II wojny światowej. Wojciech Drewniak, zapowiadając temat odcinka, przedstawia bitwę o Midway nie jako punkt zwrotny w historii II wojny światowej, ale jako przykład sytuacji, kiedy przegrywa faworyt:

W piłce nożnej czasem tak bywa, że wygrywa drużyna, która, patrząc na niektóre statystyki, absolutnie nie miała prawa wygrać, bo na przykład miała tylko jeden celny strzał na bramkę i grała w dziewiątkę. Podobnie sytuacja wyglądała przy okazji bitwy o Midway, w czasie której Amerykanie nie zaliczyli nawet jednego celnego trafienia torpedą, poza tym Japończyków było więcej i mieli lepsze samoloty. To jakim cudem Jankesom

udało się wygrać jedną z najważniejszych bitew w czasie całej II wojny światowej? Czas na nowy odcinek Historii bez Cenzury.

Nawalanka na Pacyfiku – bitwa o Midway (08.07.2021)

Kiedy opis przebiegu wydarzeń się kończy, widzowie mogą usłyszeć w podsumowaniu:

Kto przegrał? Oczywiście, że Japończycy, chociaż przed starciem u bukmacherów mieliby większe szanse z racji przewagi liczebnej. Tymczasem stracili obłędnie ważne okręty, samoloty (jakieś 250) i tysiące ludzi, marynarzy, pilotów, mechaników. Doświadczenie tych ludzi było bezcenne. Zarówno pod względem sprzętowym, jak i kadrowym Japończycy bardzo długo, przez całe lata, nie byli w stanie się otrząsnąć po tej bitwie. W przeciwieństwie do Amerykanów, którzy szybko uzupełnili o wiele mniejsze straty, a poza tym jeszcze przecisnęli produkcję, zwłaszcza lotniskowców, których pod koniec wojny mieli już dziesiątki. Bitwa o Midway zapoczątkowała dominację USA na Pacyfiku. Dominację, która wcześniej wcale aż tak oczywista nie była.

Nawalanka na Pacyfiku – bitwa o Midway (08.07.2021)

Co prawda pojawiają się wzmianki o geopolitycznym znaczeniu opisywanej bitwy, ale nie zostają one rozwinięte i wyjaśnione.

Stosowanie narracji – opowiadania o wydarzeniu – pozwala uczynić wypowiedź bardziej przystępną dla masowego odbiorcy.

Cechą charakterystyczną narracji w Historii bez Cenzury jest jej anegdotyczność, zwłaszcza gdy Wojciech Drewniak przytacza konkretną sytuację, niekoniecznie dokładnie opisaną we wszystkich źródłach. W odcinku o Janie Czocharskim przywołuje takie zdarzenie z życia głównego bohatera tego odcinka:

[...] nie wymyślił monokryształów, tylko znalazł łatwy i tani sposób ich pozyskiwania. I zrobił to w sumie przypadkiem. Pewnego razu Jan siedział już w pustym laboratorium i trochę zdudzony opisywał wyniki przeprowadzonych w ciąg całego dnia eksperymentów. Był poważny i rozkojarzony i **odruchowo wsadził pióro**, to takie, wiecie, staromodne, ze stalówką, **zamiast do kałamarza, to do stojącego obok pojemniczka ze stygnącą cyną**.

Polak, który zmienił świat – Jan Czochrański (07.10.2021)

W filmach prezentowanych w tym kanale przedstawia się wiele ciekawostek, relacji ze zdarzeń, spotkań, rozmów, incydentów towarzyskich. Pozwalają one przedstawić przyczyny wydarzeń, stany emocjonalne opisywanych postaci, motywy ich działania itp. Posługiwanie się anegdotami kreuje prywatny wymiar

postaci, służąc przedstawianiu polityki przez pryzmat aktywności jednostek, zwiększając atrakcyjność przekazu oraz jego zrozumiałość.

Uproszczeniu służy też posługiwanie się łatwym w odbiorze językiem. Wojciech Drewniak wykorzystuje komunikacyjny potencjał rejestru potocznego (por. Wójcik 2019; Barańska-Szmitko 2021, 2022), używając potocyzmów, a nawet wulgaryzmów. Szczególnie jednak zwraca uwagę stosowanie związków frazeologicznych i często silnie wartościującej leksyki. Poniższe fragmenty zawierają wiele wyrazistych przykładów tego zjawiska:

Kiedy Hiszpanie zorientowali się, ile złota mają Inkowie i Aztekowie, to najpierw byli w **ciężkim szoku**, a jak się tylko z niego **otrząsnęli**, to **ruszyli na podbój**. Odbierali każde złoto, na jakim tylko mogli **położyć łapy** [...].

Konopie jak złoto – bogactwa naturalne w historii (16.12.2021)

Tym władcą Belgii, który **rozbijał** potworną masową zbrodnię, był Leopold II Koburg, który **wgramolił się na tron** w połowie XIX wieku i niemal od razu zaczął się **rozglądać za koloniami**.

Ludobójstwo w Kongu (30.09.2021)

[...] Gotfrey [...] komplementował ekipę kreatywnych **postrzeleńców**.

Bond i ostry seks (02.12.2021)

Autor wyraźnie stwierdza, że jeżeli chcemy **omamić** tłum, to [...].

Manipulacja wyborcami – pomysły starożytnych filozofów (18.11.2021)

Fajnie było na tym sejmie konwokacyjnym? **Całkiem w porządku**, nie licząc **potężnego kwasu**, jak okazało się, że Litwini, nie pytając o zdanie, puścili poselstwo do Iwana Groźnego i zaproponowali wystawienie jako kandydata na polski tron swojego syna. **Sporo gorzkich słów poleciało**, zwłaszcza ze strony Polaków, w kierunku Litwinów.

Wybory po polsku – wolna elekcja (20.01.2022)

Ernesto nie sprawiał większych problemów, a potem poszedł do szkoły. Jak mu szła nauka? Tak średnio. **Jechał na trójkach, ale jakoś tam do przodu**.

Po trupach do celu – Ernesto Che Guevara (14.10.2021)

Uproszczeniom służą również zaliczane do rejestru potocznego wulgaryzmy, chociaż Wojciech Drewniak często stosuje różnego rodzaju eufemizację:

Czemu, do jasnej **cholery**, nasz dzisiejszy bohater ma przydomek *noszak*?

Pierwszy po cesarzu – Przemysław I Noszak (29.07.2021)

* * * * propagandę

Rozejm bożonarodzeniowy 1914 (23.12.2021)

Świeciło się, **jak wiadomo jaki organ jakiego zwierzęcia.**

Konopie jak złoto – bogactwa naturalne w historii (16.12.2021)

Potoczmy w Historii bez Cenzury, podobnie jak w tabloidach, czynią odbiór treści łatwiejszym i bardziej przystępnym, a przedstawiany świat – bliższym. Pełnią też funkcję oceniającą (np. *fajnie, kwas, położyć lapy, wgramolił się na tron*), wartościując rzeczywistość i ją porządkując. Użycie potocznych wydaje się tym bardziej naturalne, że bohaterowie opowieści (jednostkowi lub zbiorowi) mają cechy i motywacje działań przeciętnego człowieka. Nawet sejm konwokacyjny został opisany jako spotkanie (impreza?), które może być *fajne, całkiem w porządku*, choć i *potężny kwas* nie jest wykluczony.

Kolejny z upraszczających wywód przejawów personalizacji – kreacja dialogiczności – wzmacnia to wrażenie potocznej wizji politycznej rzeczywistości. Dialogiczność rozumie się tutaj jako element interakcyjnego stylu komunikowania (Wojtak 2015a, 2015b), w którym obserwować można „echa rozmowy z oddalonym partnerem” (Wojtak 2015a: 111; zob. Maciejak 2018: 116–117; Starzec 2013: 80; Barańska-Szmitko 2022: 24–26; por. Zielińska 2016: 37–38). W Historii bez Cenzury realizuje się to na dwa sposoby: na poziomie opisu postaci historycznych oraz w kształtowaniu relacji prowadzący – widz.

Dialogiczność w opisie postaci historycznej to kreowanie wrażenia rozmowy, w której bohaterowie filmów przedstawiani są jako znajomi (zob. Barańska-Szmitko 2022). Taki efekt osiąga się w Historii bez Cenzury, stosując zdrobnienia imion opisywanych osób, posługując się zaimkiem dzierżawczym *nasz* czy wprowadzając cytaty lub *quasi*-cytaty.

Tak np. *Przemo* to książkę Przemysław I Noszak (*Pierwszy po cesarzu – Przemysław I Noszak*, 29.07.2021), *Władkiem* nazywany jest Władysław Herman (*Marionetka bez jaj? – Władysław Herman*, 28.10.2021), *Jurkiem* – Jerzy Pawłowski (*Służby, szabla i majtki – Jerzy Pawłowski*, 15.07.2021). Synonimem dla imion staje się określenie *nasz bohater*, choć zaimek dzierżawczy występuje też, kiedy mowa o polskich żołnierzach, których nazywa się w kanale *naszymi chłopcami* lub *naszą ekipą*.

Budowaniu wrażenia dialogiczności służy też cytowanie wypowiedzi bohaterów historycznych (por. z mową niezależną w opracowaniach Julii Lefkowitz: 2018, 2021; zob. też Zielińska 2016):

[...] podczas pierwszego toastu nie mówił „Pierwszy kielich mojej niemieckiej ojczyźnie”, tylko „Pierwszy kielich mojej ojczyźnie”.

Polak, który zmienił świat – Jan Czochralski (07.10.2021)

Co ciekawe, w Historii bez Cenzury najczęściej jednak stosuje się zabieg, który można by nazwać *quasi*-cytatem, polegający na tym, że w usta bohatera wkłada się jakąś wypowiedź, niebędącą jednak jego własnymi słowami, lecz pochodzącą od narratora, animującego właśnie w ten sposób opisywaną postać. Nieautentyczność cytatów zdradza choćby ich współczesny styl (np. współczesne potoczny itp.). Widać to w poniższych przykładach:

Dowódca stwierdził: „**Kurczę!** Ale ładne słowa! Poinformuj o nich oficera politycznego”.

Martwy wróg u bram – Wasilij Zajcew (09.12.2021)

Udał się więc do swojego kuma z Białogardu i powiedział: „Kumie, weno mi, przezimuj krowę, a w zamian za to będziesz sobie mógł korzystać z tego mleka, będziesz mógł pić tyle mleka, ile on sobie przez te zimowe miesiące **wyprodukuje**”. Kum na to: „**Spoko**”.

Ludzie to idioci #3 – najgłupsze wojny w historii (25.11.2021)

Pewnego dnia major Geoffrey Barkas dostał rozkaz [...], brzmiał mniej więcej: „Proszę ukryć port w Aleksandrii”.

Wojenna magia – fortele II W.Ś. (05.08.2021)

Władysław Herman obiecał, że **już teraz będzie git, jeśli o to chodzi, a on jak będzie się chciał koronować, to oczywiście o zgodę spyta**. A żeby już całkiem była sztama, to ochajał się z siostrą cesarza, też Judytą.

Marionetka bez jaj? – Władysław Herman (28.10.2021)

Dzięki takim zabiegom wywód przypomina dialog, wydaje się rozmową, w której podczas spotkania znajomych opowiada się o wydarzeniach z życia obecnych lub nieobecnych przyjaciół. Zmniejsza się dystans między nadawcą a odbiorcą. Świat przedstawiony w wypowiedzi staje się bliższy i łatwiejszy do zrozumienia.

Warto zwrócić uwagę, że zastosowanie zdrobnień nie ma efektu typowego dla mediów tabloidowych, gdzie użyte wobec ważnej społecznie czy politycznie postaci może deprecjonować bohatera tekstu (zob. Wiącek 2011:

201; Modrzejewska 2011: 156–157). W opisywanym wlogu ma za zadanie przybliżyć postać. Bohaterowie, do których prowadzący ma wyraźnie duży szacunek (jak choćby do gen. Stanisława Maczka) lub bardzo duży dystans i wręcz niechęć (jak np. do Leopolda II Koburga), opisywani są nazwiskiem lub niezdrobnionym imieniem.

Dialogiczność w kształtowaniu relacji prowadzący – widz realizowana jest za pomocą pytań, wykrzyknień oraz użycia w wywodzie gramatycznej 1. os. l. mn.²⁸ Dzięki temu udaje się tworzyć wrażenie rozmowy z widzem.

Ciągi pytań pojawiają się w niektórych odcinkach już na ich początku. Ponadto pojedyncze pytania występują w środku wywodu. Często film ma wstęp, poprzedzający czołówkę programu, w którym Wojciech Drewniak przedstawia pewne kluczowe informacje. Następuje po nich szereg pytań mających określać zawartość odcinka. Oto przykładowe tego typu wprowadzenia:

Czemu ludzie w ogóle zaczęli łowić? Kiedy zaczęła to być przyjemność, a przestało to być koniecznością? Kiedy byliśmy kawiorową potęgą? Którzy nasi władcy lubili łowić ryby? I jaką największą bestię wyciągnięto z naszych wód? Jeśli myślicie, że wędkarstwo jest nudne, to jesteście w tym błędzie! Czas na nowy odcinek Historii bez Cenzury.

Cesarz, szczur i fanatyzm – historia wędkarstwa (19.08.2021)

Kogo za tych wrogów komunizmu uznawano? Jakie Czeka miała metody i jak doszło do sytuacji, że szefem tej zbrodniczej organizacji, którą spokojnie w jednym szeregu można postawić obok Gestapo czy SS, został Polak? Czas na nowy odcinek Historii bez Cenzury.

Czerwoni kaci – zbrodnie WCzK (26.08.2021)

Kim byli ci kurierzy? Jakie mieli niebezpieczne przygody, a jakie patenty na uniknięcie przepadła? Czas na nowy odcinek Historii bez Cenzury.

Niedocenieni bohaterowie – kurierzy górscy (09.09.2021)

Te inicjalne ciągi pytań wzbudzają zainteresowanie i jednocześnie zapowiadają treść danego filmu. Podobne zadanie realizują pytania w środku wywodu, które odgrywają też rolę podtrzymania uwagi odbiorcy. Wśród nich pojawiają się np. takie:

Co z tego? To, że to małżeństwo znakomicie finansowo ustawiło Jana.

Polak, który zmienił świat – Jan Czochrański (07.10.2021)

---

²⁸ O tych wykładnikach dialogiczności jako przejawach tabloidyżacji zob. Palau-Sampio 2016: 70. O dialogiczności we wlogach popularnonaukowych pisze K. Maciejak (2018: 116–118); por. też Barańska-Szmitko 2022: 24–26.

Wyznaczniki tabloidyacji popularnonaukowego dyskursu historycznego

ANNA BARAŃSKA-SZMITKO

Czy teraz przyszedł czas na bohaterski kontratak Świdninian?

Ludzie to idioci #3 – najgłupsze wojny w historii (25.11.2021)

Czyżby był fatalnym lekarzem? Nie do końca.

Aniol Śmierci – Josef Mengele (13.01.2022)

Pytania te pełnią też funkcję zmiany wątku wypowiedzi. Imitują dialog z odbiorcą, o który trudno w opiniotwórczej prasie społeczno-politycznej. Warto podkreślić, że ich stosowanie jest stałym zabiegiem stylistycznym w Historii bez Cenzury. W każdym odcinku w kilku miejscach pojawiają się takie jak wyżej pytania. To samo występuje w książkach Wojciecha Drewniaka, które z założenia mają być drukowaną wersją kanału (Drewniak 2016: 14–15).

Efekt dialogu z widzem dają też wykrzyknienia w Historii bez Cenzury. Część z nich często występuje w sąsiedztwie pytań, np.:

A skąd wziąć potężną gospodarkę? **Przecież do tego trzeba pieniędzy! No właśnie!**

Ludobójstwo w Kongu (30.09.2021)

Nie widzieliście tego nigdy? **Nic dziwnego!**

Konopie jak złoto – bogactwa naturalne w historii (16.12.2021)

Zwykle takie wykrzyknienia pozwalają skupić uwagę odbiorcy na wyjaśnianym właśnie aspekcie tematu. Bywają też komentarzem przedstawiającym określoną postawę:

Skupmy się jednak na okręcie, co to się Bismarck nazywał. Jego powstanie w 1936 roku było kolejnym środkowym palcem pokazanym przez Hitlera wszystkim, którzy ludzili się, że traktat wersalski na długo uspokoi Niemców. **No nie, nie, nie! Nic z tych rzeczy!**

Bismarck i koledzy – największe pancerniki II W.Ś. (06.01.2021)

Imitacji dialogu służy również użycie 1 os. l. mn. w inicjalnych częściach odcinka, np.:

Jakiś czas temu **opowiedzieliśmy** Wam o Ludmile Pawliczenko [...].

Martwy wróg u bram – Wasilij Zajcew (09.12.2021)

Skoro dziś zatem **pogadamy** sobie o pancernikach – okrętach, a konkretnie największych pancernikach II wojny światowej, to zacznijmy od takiego [...].

Bismarck i koledzy – największe pancerniki II W.Ś. (06.01.2021)

W drugim z przytoczonych wyżej fragmentów *my* inkluzywne pozwala budować autorom kanału swego rodzaju wspólnotę nadawczo-odbiorczą, zwraca też uwagę widza na zapowiadane treści.

Zarysowanie stylistycznych sposobów realizowania personalizacji pozwala przejść do analizy sensacyjności.

7. Sensacyjność w warstwie stylistycznej Historii bez Cenzury

W zakresie metod kreowania sensacyjności trudno wskazać w Historii bez Cenzury typowe ich realizacje.

Stylistycznie próbuje się w kanale zwrócić uwagę odbiorcy i wywołać efekt sensacyjności za pomocą wartościującej, nacechowanej emocjonalnie leksyki. Dla porządku przytoczmy niżej kilka przykładów, będących tego egzemplifikacją:

[...] księcia Konstantego, brata samego cara Aleksandra. Gość był po prostu **nienor-
malny**.

Imprezy, szyfry i grób – Pałac Saski (11.11.2021)

Dowództwo dało nowe rozkazy. Padły takie mniej więcej słowa: „Towarzysze! Teraz macie się skupić na **sianiu terroru poprzez zabijanie wysokich rangą dowódców**. No i snajperów też, bo to **lajzy ostanie**”.

Martwy wróg u bram – Wasilij Zajcew (09.12.2021)

Brzmi **makabrycznie**, prawda? Swoją drogą, to właśnie tam przeszedł transformację w **fanatycznego** nazistę.

Aniol Śmierci – Josef Mengele (13.01.2022)

Nacechowana emocjonalnie, wartościująca leksyka szczególnie zwiększa siłę wyrazu, gdy towarzyszą jej opisane wyżej elementy stylu potocznego czy dialogiczność. W porównaniu z typowym tabloidem stylistyczny wymiar sensacyjności prowadzonego przez Wojciecha Drewniaka kanału jest dość ubogi, co ma kilka przyczyn.

Po pierwsze, analiza problematyki wykazała, że główne motywy tematyczne nie realizują typowych sensacyjnych tematów tabloidów, ale kanał posługuje się wybiórczym i złagodzonej wariantem sensacyjności (głównie kontrowersje obyczajowe, zaskakujące, niezwykle wydarzenia). Delikatniejsza sensacyjność na poziomie treści zostaje na poziomie formy wzmocniona nacechowanym, często potocznym słownictwem i ubarwiona dialogicznością (co zostało opisane

wyżej) oraz humorem, ale nie jest stylistycznie tak wzmacniana jak w typowym tabloidzie. W pewnym sensie więc forma podąża za treścią.

Po drugie, w tabloidach panują śmierć, skandal, wyzysk, tragedia i strach, więc tabloidowe, sensacyjne fakty mają być tragiczne, tajemnicze, kontrowersyjne, spektakularne (Sobczak 2011: 98), a przy tym bardzo często wyolbrzymione (Modrzejewska 2011: 156; Sobczak 2011: 101; Zielińska 2016: 47; Gałczyńska 2016), epatujące strachem (Zielińska 2016: 41–42; Sobczak 2011: 101, 104–105) i gniewem (Sobczak 2011: 105). Takich emocji nie może być w Historii bez Cenzury, która wpisuje się w nurt *edutainment* i ma *bawić, uczyć*, dlatego często posługuje się dystansem i humorem, a nie strachem i makabrą. Nawet jeżeli pojawiają się pewne elementy stylu typowego dla tabloidowej sensacyjności, to w Historii bez Cenzury pełnią inną funkcję. Język potoczny, zdrobnienia, wykrzyknienia, cytaty mają częściej przybliżyć postaci historyczne, ułatwiać odbiór treści, ukazywać znaczenie opisywanych bohaterów i bawić widzów niż wywoływać u nich negatywne emocje. Kanał pozwala sobie na zdystansowanie i wyśmianie (np. w tytule *Ludzie to idioci #3 – najgłupsze wojny w historii*), ale nie pozwala sobie na dramatyczność, ponieważ wówczas straciłby swoją popularyzatorską i rozrywkową tożsamość.

Po trzecie, tabloidy kreują fakty medialne, a część z nich jest nieprawdziwa i błaża (Sobczak 2011: 99). Wymyśloną i prozaiczną treść można wyolbrzymić i udramatyzować. Prawdziwej i faktycznej tragedii (ludobójstwo, obozy koncentracyjne, wojny) nie wolno. Byłoby to złamaniem regulaminu serwisu YouTube (*Zasady i wytyczne* 2022)²⁹, ale też byłoby przekroczeniem tabu (śmierć).

Poniżej za Barbarą Sobczak (2011: 100–101) przytaczam kilka sposobów dramatyzacji przekazu typowej dla sensacyjnych tytułów i w dużej mierze lidów prasy tabloidowej. Przykłady podawane przez badaczkę (niżej w nawiasach) mogą uzmysłowić istotę typowej tabloidowej sensacyjności i przyczyny jej wątpliej reprezentacji w Historii bez Cenzury. Tabloidowa dramatyzacja sensacyjnego wywodu realizuje się np. przez wprowadzanie mowy zależnej z użyciem czasowników performatywnych, wśród których wymienić można np. *blagać, prosić, żądać, radzić* (przykładowy tabloidowy tytuł³⁰: *Wildstein oskarża: Ubekom opłaciły się draństwa*). Dramatyzacji sprzyja też dialogowa

---

²⁹ Zob. https://www.youtube.com/intl/pl_ALL/creators/how-things-work/policies-guidelines/ (dostęp: 15.10.2022).

³⁰ Wszystkie przykłady dramatyzacji za: Sobczak 2011: 100–101.

orientacja wypowiedzi realizowana za pomocą zwrotów do adresata (*Strzeż się tych kąpielisk*), cytowanie emocjonalnych fraz (*Wylem z bólu godzinami*), hiperbolizacja (*Horror na Głogowskiej!*). W odniesieniu do faktycznych tragicznych wydarzeń takie zabiegi nie mogą być zastosowane z uwagi na naruszenie tabu, stąd też trudno je dostrzec w kanale prowadzonym przez Wojciecha Drewniaka.

Ekspancja sensacyjności – czy szerzej: tabloidyzacji – ma więc najwyraźniej swoje granice tam, gdzie znajdują się podstawowe, nienaruszalne i dystynktywne cechy danego dyskursu, konstytuujące jego tożsamość. Nie bez znaczenia pozostają też ramy kulturowe. Sensacyjność w przypadku popularnonaukowego dyskursu historycznego, w wydaniu proponowanym przez Historię bez Cenzury, opiera się w głównej mierze na doborze tematów i wątków odcinków, w mniejszym stopniu – na wyborach stylistycznych. Atrakcyjność przekazu jest wysoka, ale nie zawsze zależy od środków przejętych z tabloidów.

Personalizacja i sensacyjność na potrzeby niniejszej analizy zostały opisane jako oddzielne, niezależne mechanizmy, jednak zazwyczaj wzajemnie się przenikają. Tak np. za ludobójstwo (sensacyjność) odpowiedzialny jest tylko jeden człowiek – król Belgii Leopold II (personalizacja), a zakamufłowanie Aleksandrii przed niemieckimi bombowcami (sensacyjność) mogło się udać dzięki znajomości brytyjskiego dowódcy z iluzjonistą (sensacyjność i personalizacja). Makabryczne doświadczenia w obozie koncentracyjnym (sensacyjność) przeprowadzono, by zaspokoić niezdrowe potrzeby jednego lekarza (sensacyjność i personalizacja). Na poziomie stylu przenikanie się różnych środków wyrazu jest oczywiste i nieuniknione. Nie sposób posługiwać się w omawianym kanale słownictwem wartościującym i nacechowanym emocjonalnie (sensacyjność) bez pytań i wykrzyknień, imion, leksyki dotyczącej życia prywatnego czy cytatów (personalizacja). Oba mechanizmy funkcjonują na zasadach koegzystencji i wręcz symbiozy.

8. Podsumowanie

Analiza wykazała, że zarówno personalizacja, jak i sensacyjność mają swoje realizacje na poziomie zawartości i formy we wlogu Historia bez Cenzury, choć pierwszy z tych mechanizmów wydaje się występować w większym stopniu.

Tematyka kanału daje sposobność realizacji obu głównych mechanizmów tabloidyzacji, z czego twórcy korzystają w równym stopniu – jak pokazała

analiza problematyki i przeprowadzony na jej potrzeby podział uwzględniający dominanty tematyczne, połowa tematów wpisuje się w sposób funkcjonowania personalizacji, również połowa aktualizuje sensacyjność. Biograficzny motyw tematyczny filmów sprzyja realizacji personalizacji, podczas gdy sensacyjność realizuje się głównie w obrębie problematyki obyczajowo-kulturowej oraz w zakresie niezwykłych, zaskakujących wydarzeń. Opisywany kanał przyjmuje nietypową dla dyskursu historycznego strategię podejmowania tematyki z zakresu obyczajowości czy szeroko pojętej kultury, a sensacyjność występuje zwykle w zlagodzonej, zaadaptowanej na potrzeby realizowanego dyskursu formie.

Tabela 2. Sposoby realizacji personalizacji i sensacyjności w kanale Historia bez Cenzury

PERSONALIZACJA	
Przejaw personalizacji	Wykładnik stylistyczny
1. Prywatność postaci historycznych	Leksyka opisująca emocje, przypadłości, potrzeby
2. Polityka ukazana przez pryzmat ludzkich postaw i relacji	Nazwiska, nazwy stanowisk, pozaoficjalne nazwy grup
3. Uproszczenie wyводу	
a) Narracja w miejsce analizy	Chronologiczny układ treści, strona czynna, czas przeszły
b) Łatwy w odbiorze język	Nasycenie wypowiedzi językiem potocznym, w tym frazeologizmami, wulgaryzmami Język silnie wartościujący
c) Dialogiczność w opisie postaci	Leksyka opisująca postaci historyczne jako znajomych: imiona, zaimek dzierżawczy <i>nasz</i> , cytaty i <i>quasi</i> -cytaty
d) Dialogiczność w relacji prowadzący – widz	<ul style="list-style-type: none"> • pytania • wykrzyknienia • 1 os. l. mn.
SENSACYJNOŚĆ	
Przejaw sensacyjności	Wykładnik stylistyczny
Wzmocnienie emocjonalnego wyrazu prezentowanych treści	Wartościująca, nacechowana emocjonalnie leksyka

Źródło: opracowanie własne.

Sposoby realizacji personalizacji i sensacyjności w Historii bez Cenzury oraz ich stylistyczne wykładniki sumuje tabela 2. Personalizacja jest realizowana na poziomie trzech głównych zabiegów: przedstawiania prywatności, ukazywania polityki przez pryzmat ludzkich postaw i relacji oraz poprzez uproszczenie wywodu.

W pierwszych dwóch spośród wymienionych przejawów personalizacji wykorzystywane jest silne eksponowanie ról poszczególnych osób lub grup w procesach historycznych. Pojawia się odwoływanie do sfery prywatnej bohaterów filmów, co stanowi zabieg właściwy dla celebryzacji polityki, w ramach której zachowania aktorów politycznych przedstawiane są w sposób typowy dla relacjonowania życia celebrytów. O ile proces ten jest praktykowany w prezentowaniu bieżącej polityki, o tyle nie stosowano go do tej pory na taką skalę do opisu działań postaci historycznych.

Uproszczenie wywodu odbywa się przez stosowanie narracji charakterystycznej dla dyskursu historycznego. Elementy analizy zjawisk ograniczone są do minimum. W Historii bez Cenzury przybliża się rzeczywistość historyczną z wykorzystaniem leksyki potocznej niemal na poziomie każdego zdania. Funkcjonuje też dialogiczność w dwóch wymiarach. Bohaterowie historyczni przedstawieni zostają jako znajomi, których perypetie są relacjonowane (zdrobnienia, zaimek *nasz*, cytaty i *quasi*-cytaty), a ponadto wykorzystuje się kreowanie dialogu między prowadzącym a widzami (1 os. l. mn., pytania, wykrzyknienia). Dzięki temu postaci historyczne i wydarzenia wydają się bliższe, łatwiejsze do zrozumienia.

Typowe dla tabloidów stylistyczne wykładniki sensacyjności nie występują we wlogu. Wartościująca i nacechowana emocjonalnie leksyka wskazuje na sensacyjne i skandaliczne aspekty przedstawianych wydarzeń, ale epatowanie śmiercią, strachem i gniewem nie wpisuje się w popularnonaukowe i historyczne ramy kanału, który ma też inne niż tabloidowe środki do budowania swojej atrakcyjności.

Wykładniki stylistyczne personalizacji i sensacyjności występują w Historii bez Cenzury przede wszystkim na poziomie doboru leksyki. Trudno wskazać szczególnie wykorzystanie określonych tropów stylistycznych, konstrukcji gramatycznych czy struktury wywodu. Stosuje się wartościujące i nacechowane emocjonalnie słownictwo potoczne, często z zakresu życia prywatnego, co wzbogacone zostaje *quasi*-cytatami i elementami dialogicznymi w postaci

pytań, wykrzyknień, w użyciu bywa też gramatyczna kategoria 1. os. l. mn. (jedyne zabiegi pozaleksykalne).

Tabloidyacja realizowana jest w Historii bez Cenzury głównie za pomocą personalizacji, a w mniejszym stopniu – z użyciem sensacyjności. Pierwszy z tych mechanizmów cechuje się szerokim wachlarzem środków – od wyborów tematycznych po liczne środki stylistyczne, podczas gdy sensacyjność aktualizuje się głównie w tematyce. Opisywane mechanizmy wzajemnie się przy tym przenikają. Mniejsza liczba wykładników sensacyjności w kanale może wskazywać na granice procesu tabloidyacji, wyznaczone przez dystynktywne cechy dyskursu. Większe nasycenie sensacyjnością mogłoby zapewne zagrażać popularnonaukowej i historycznej tożsamości omawianego kanału. Nie bez znaczenia pozostają też granice tabu i regulacje samego serwisu YouTube.

9. Dyskusja wyników

Warto zwrócić uwagę, na ile opisane rozwiązania, funkcjonujące na poziomie zawartości i stylu, są przejawem tabloidyacji, a na ile stanowią aktualizację dyskursu historycznego lub popularnonaukowego. Taki ogląd pozwoli pełniej zrozumieć mechanizmy tabloidyacji w Historii bez Cenzury i ich wpływ na kanał. Niżej przeprowadzone zostaje porównanie, którego kluczowe kategorie, zaczerpnięte z literatury przedmiotu, znajdują się w tabeli 3.

Jedną z charakterystycznych cech dyskursu historycznego w mediach społecznościowych jest dostosowanie tematyki do wyobrażenia odbiorców o historii, które powstaje w wyniku instytucjonalnego kształtowania świadomości historycznej poprzez edukację szkolną, organizację przestrzeni (pomniki, nazwy ulic) czy państwowe działania rocznicowe (zob. Rudziński 2017; Werner, Trzoss 2018; Werner, Gralik, Trzoss 2019; Werner, Trzoss, Gralik 2020; por. Barańska-Szmitko 2021). Problematyka historyczna dotyczy więc polityki i wojskowości, co ma odzwierciedlenie w tematach biograficznych oraz poświęconych grupom osób. Typowa dla dyskursu historycznego jest też narracja, chociaż stosowanie *quasi*-cytatów w wykorzystywanej w kanale funkcji stanowi oryginalne rozwiązanie Wojciecha Drewniaka. Wnioskowość zatem można, że wymienione zabiegi, choć są przejawem działania mechanizmów tabloidyacji, są też wyrazem funkcjonowania dyskursu historycznego.

Tabela 3. Zestawienie przejawów tabloidyżacji w kanale Historia bez Cenzury z cechami dyskursu historycznego i popularnonaukowego

Przejawy tabloidyżacji w Historii bez Cenzury	Dyskurs historyczny w serwisie YouTube	Dyskurs popularnonaukowy
PERSONALIZACJA		
Tematyka biograficzna i dotycząca grup osób	Dostosowanie do potrzeb i oczekiwań odbiorców	Komercjalizacja, stymulatywność
1. Prywatność postaci historycznych (leksyka ze sfery prywatnej)		
2. Polityka ukazana przez pryzmat ludzkich postaw i relacji (nazwiska, <i>quasi</i> -cytaty)		Obrazowość i konkretność
3. Uproszczenie wyводу		
d) Narracja w miejsce analizy: chronologia, czas przeszły, strona czynna	Narracja	Dynamika: fabularyzowanie, strona czynna czasownika Obrazowość i konkretność
e) Łatwy w odbiorze język potoczny		Hybrydyczność (mieszanie stylów) Ekspresywność
f) Dialogiczność w opisie postaci (np. zdrobnienia imion) i w relacji prowadzący – widz		Dialogiczność
SENSACYJNOŚĆ		
Tematyka obyczajowo-kulturowa oraz opis wydarzeń		Komercjalizacja, stymulatywność
Wzmocnienie emocjonalnego wyrazu prezentowanych treści		Ekspresywność

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rudziński 2017; Werner, Trzoss 2018; Werner, Gralik, Trzoss 2019; Werner, Trzoss, Gralik 2020; Starzec 2013; Maciejak 2018; Piekot 2002.

Wiele środków typowych dla mechanizmów tabloidyzacji, realizowanych w Historii bez Cenzury, wynika także z aktualizacji cech dyskursu popularnonaukowego. Przejawem charakterystycznych dla tego dyskursu komercjalizacji (konieczności publikowania materiałów chętnie oglądanych przez internautów) i stymulatywności (wzbudzania u odbiorcy zainteresowania) (Starzec 2013: 86; Maciejak 2018: 123, 133) jest publikowanie we wlogu tematyki biograficznej i obyczajowo-kulturowej. Ukazywanie polityki jako wyrazu ludzkich postaw oraz posługiwanie się narracją realizują postulat obrazowości i konkretności (Starzec 2013: 86; Piekot 2002; Maciejak 2018: 126–127). Ponadto dzięki obecnej w kanale narracji, fabularyzacji, stosowaniu strony czynnej czasownika można stworzyć określoną dynamikę wypowiedzi, pożądaną w dyskursie popularnonaukowym (Starzec 2013: 85; Maciejak 2018: 118), a łatwy w odbiorze język wypowiedzi Wojciecha Drewniaka może wynikać z typowej dla popularyzacji nauki hybrydyzacji (polegającej m.in. na łączeniu różnych stylów – zob. Starzec 2013: 85; Maciejak 2018: 118) i nadrzędnej cechy tego dyskursu – przystępności (Starzec 2013: 86–87; Maciejak 2018: 131; Piekot 2002). Uproszczenie języka i wzmocnienie emocjonalnego wyrazu treści także mogą aktualizować ekspresywność wypowiedzi, charakterystyczną dla tekstów popularyzatorskich (Starzec 2013: 85; Maciejak 2018: 120–121). Podobnie dialogiczność na poziomie relacji prowadzący – widz również występuje w dyskursie popularnonaukowym (Starzec 2013: 84; Maciejak 2018: 116–118).

10. Wnioski

Dostosowanie treści do oczekiwań i upodobań widzów oraz wyrażana narracją przystępność przekazu są charakterystyczne dla wszystkich trzech omawianych zjawisk: tabloidyzacji, dyskursu historycznego i dyskursu popularnonaukowego. Środkami specyficznymi dla tabloidyzacji i nietypowymi dla omawianych dyskursów stają się eksponowanie prywatności postaci historycznych i dialogiczność stosowana w ich opisie (zdrobnienia, zaimki dzierżawcze, cytaty i *quasi*-cytaty). Zatem tabloidyzacja funkcjonuje w Historii bez Cenzury, przy czym wspomniane zabiegi wydają się wynikiem jej oddziaływania i charakterystycznymi jej przejawami. Inne opisane wyżej realizacje i wykładniki mechanizmów tabloidyzacji są jednocześnie rezultatem oddziaływania tabloidyzacji

oraz aktualizacji cech dyskursu historycznego i dyskursu popularnonaukowego. Te trzy zjawiska przenikają się wzajemnie.

Literatura

- Alvees L., Antunes N., Agrici O., Sousa C.M.R., Ramos C.M.Q., 2016, Click Bait: You Won't Believe What Happens Next!, „*Journal of Social, Technological and Environmental Science*”, 5 (2), s. 196–213.
- Barańska-Szmitko A., 2020, Czy przystępna wypowiedź eksperta umniejsza jego aurytet? Wizerunek Wojtka Drewniaka na podstawie wypowiedzi umieszczonych na kanale YouTube „Historia bez cenzury”. – *Badanie komunikacji / projektowanie komunikacji*, vol. 3, red. M. Grech, K. Lachowska, K. Olender, A. Siemes, Kraków: Libron, s. 179–195.
- Barańska-Szmitko A., 2021, Dyskurs historyczny a dyskurs popularnonaukowy w serwisie YouTube na przykładzie wybranych kanałów, „*Kultura – Media – Teologia*”, 3 (46), s. 160–187.
- Barańska-Szmitko A., 2022, Jak wypowiada się „młodzieżowy” youtuber Wojciech Drewniak? Wyniki badań empirycznych. – *Serdecznie MF. Tom jubileuszowy*, red. K. Olender, A. Siemes, M. Wszolek, Kraków: Libron, s. 11–36.
- Białek-Szwed O., 2010, Voyeuryzm medialny na łamach polskich tabloidów, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyzacja języka i kultury*, s. 183–193.
- Biniewicz J., 2010, Tabloidyzacja dyskursu naukowego, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyzacja języka i kultury*, s. 177–182.
- Bird E., 2009, Tabloidization: What is it, and Does it Really Matter? – *The Changing Faces of Journalism: Tabloidization, Technology and Truthiness*, ed. B. Zelizer, London: Routledge, s. 40–50.
- Bugajski M., 2010, Kultura tabloidów a język, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyzacja języka i kultury*, s. 65–73.
- Cierieszko M., 2015, Celebrytą w opinię, czyli o tańczących z gwiazdami tygodniakach społeczno-politycznych. – *Formy dziennikarstwa: między odpowiedzialnością a sensacją*, red. K. Wolny-Zmorzyński, K. Kowalik, K. Biernat, M. Zimnoch, Warszawa–Kraków–Rzeszów: Towarzystwo Studiów Dziennikarskich, s. 5–12.
- Conboy M., 2021, Tabloid Culture: Parameters and Debates. – *Global Tabloid – Culture and Technology*, eds. M. Conboy, S.A. Eldridge II, London–New York: Routledge, s. 1–15.
- Czaja J., 2011, Tabloidyzacja Holocaustu w kulturze popularnej, „*Images*”, 15–16, s. 81–99.
- Drewniak W., 2016, *Historia bez cenzury*, Kraków: HBC.
- Drózd M., 2010, Tabloidyczna produkcja sensu i wartości, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyzacja języka i kultury*, s. 49–64.

- Dulna-Rak E., Niepytalska-Osiecka A., 2011, Darmozjady, obiboki i złodzieje, czyli obraz polityków, urzędników i administracji państwowej na łamach tabloidów „Fakt” i „Super Express”, „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 273–281.
- Dziedzic B., 2013, Tabloidyzacja na peryferiach. Doksa i stygmat prowincji. – *Transdyscyplinarność badań nad komunikacją medialną*. T. 3: *Tożsamość dziennikarza*, red. M. Kita, M. Ślawska, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 71–87.
- Eldridge II S.A., 2021, Digital Impacts on the Tabloid Sphere: Blurring and Diffusion of a Popular Form and its Power. – *Global Tabloid – Culture and Technology*, eds. M. Conboy, S.A. Eldridge II, London–New York: Routledge, s. 16–33.
- Esser F., 1999, Tabloidization of News: A Comparative Analysis of Anglo-American and German Press Journalism, „*European Journal of Communication*”, 14/3, s. 291–324.
- Gałczyńska A., 2016, Sensacyjny hit... O tabloidyzacji języka mediów, „*Rocznik Bibliologiczno-Prasoznawczy*”, s. 175–187, <https://docplayer.pl/45569755-Sensacyjny-hit-o-tabloidyzacji-jezyka-mediow.html> (dostęp: 28.09.2022).
- Godzic W., 2007, *Znani z tego, że są znani. Celebryci w kulturze tabloidów*, Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Historia Bez Cenzury dla CDV*, b.r., <https://cdv.pl/aktualnosci/jubileusz/historia-bez-cenzury-dla-cdv/> (dostęp: 24.02.2022).
- Janus J., 2010, Tabloidyzacja języka informacji telewizyjnej, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyzacja języka i kultury*, s. 161–175.
- Kępa-Figura D., 2010, Językowe wymiary tabloidyzacji – studium przypadku, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyzacja języka i kultury*, s. 127–138.
- Kita M., 2013, Polski dyskurs prywatności, „*Postscriptum Polonistyczne*”, 1 (11), s. 93–103, [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Postscriptum_Polonistyczne/Postscriptum_Polonistyczne-r2013-t-n1\(11\)/Postscriptum_Polonistyczne-r2013-t-n1\(11\)-s93-103/Postscriptum_Polonistyczne-r2013-t-n1\(11\)-s93-103.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Postscriptum_Polonistyczne/Postscriptum_Polonistyczne-r2013-t-n1(11)/Postscriptum_Polonistyczne-r2013-t-n1(11)-s93-103/Postscriptum_Polonistyczne-r2013-t-n1(11)-s93-103.pdf) (dostęp: 15.09.2022).
- Kurtz H., 1993, *Media Circus: The Trouble with America's Newspapers*, New York: Three Rivers Press.
- Lefkowitz J., 2018, „Tabloidization” or Dual-Convergence: Quoted Speech in Tabloid and „Quality” British Newspapers 1970–2010, „*Journalism Studies*”, 19 (3), s. 353–375, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1461670X.2016.1190662> (dostęp: 08.02.2022).
- Lefkowitz J., 2021, Tabloidization in the Internet Age. – *Global Tabloid – Culture and Technology*, eds. M. Conboy, S.A. Eldridge II, London–New York: Routledge, s. 34–55.

- Lisowska-Magdziarz M., 2009, *Media powszednie. Środki komunikowania masowego i szerokie paradygmaty medialne w życiu codziennym Polaków u progu XXI wieku*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Maciejak K., 2018, *YouTube w edukacji. Strategie nadawcze wideoblogów*, Kraków: Universitas.
- Magin M., 2019, Attention, please! Structural Influences on Tabloidization of Campaign Coverage in German and Austrian Elite Newspapers (1949–2009), „*Journalism*”, 20 (12), s. 1704–1724.
- Magin M., Steiner M., Häuptli A., Stark B., Udris L., 2021, Is Facebook Driving Tabloidization? A Cross-Channel Comparison of Two German Newspapers. – *Global Tabloid – Culture and Technology*, eds. M. Conboy, S.A. Eldridge II, London–New York: Routledge, s. 56–74.
- Malinowska E., Nocoń J., Żydek-Bednarczuk U. (red.), 2013, *Style współczesnej polszczyzny*, Kraków: Universitas.
- Marcinkiewicz K., 2018, Modele celebrytyzacji polityki w mediach w Polsce, „*Zeszyty Prasoznawcze*”, 4 (236), t. 61, s. 825–838.
- Markowska B. (red.), 2021, *Dyskurs historyczny w mediach masowych. Reprezentacje przeszłości w polskiej i ukraińskiej sferze medialnej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Modrzejewska E., 2011, Polityka w „Fakcie”, fakt w polityce, „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 9–164.
- Olczyk T., 2013, Celebrytyzacja polityki – politycy i ich rodziny w „Twoim Stylu” i „Vivie”, „*Media – Kultura – Komunikacja Społeczna*”, 9, s. 23–37.
- Otto L., Glogger I., Boukes M., 2017, The Softening of Journalistic Political Communication: A Comprehensive Framework Model of Sensationalism, Soft News, Infotainment, and Tabloidization, „*Communication Theory*”, 27, s. 136–155.
- Palau-Sampio D., 2016, Reference Press Metamorphosis in the Digital Context: *Clickbait* and Tabloid Strategies in „Elpais.com”, „*Communication & Society*”, 29 (2), s. 63–79.
- Piechota M., 2011, Nauka i jej konteksty w e-wydaniach „Faktu”, „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 165–178.
- Piekot T., 2002, Mechanizmy popularyzowania wiedzy naukowej. – *O trudnym łatwo: materiały sesji poświęconej popularyzacji nauki*, red. J. Miodek, M. Zaśko-Zielińska, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Piontek D., 2011, *Komunikowanie polityczne i kultura popularna. Tabloidyżacja informacji o polityce*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Piontek D., Hordecki B., Ossowski Sz., 2013, *Tabloidyżacja dyskursu politycznego w polskich mediach*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

- Poprawa M., 2012, Badania dyskursu publicznego w świetle stylistyki polskiej – tradycja, terażniejszość, perspektywy, „*Oblicza Komunikacji*”, 5: *Analiza dyskursu. Centrum – peryferie*, s. 77–100.
- Posyłek M., 2015, Nowe oblicze polityki w mediach – tabloidyacja, infotainment, politainment i kreowanie faktów, „*Studia Socialia Cracoviensia*”, 2 (13), s. 145–157.
- Rejter A., 2018, Styl czy dyskurs naukowy? Perspektywa historyczna, „*Forum Lingwistyczne*”, 5, s. 17–25.
- Rudziński G., 2017, Statystyczna reprezentacja wybranych wartości w słownictwie materiałów pomocniczych do nauki historii dla maturzystów. – *Wartości i wartościowanie we współczesnej humanistyce. III: perspektywa językoznawcza*, red. A. Kiklewicz, J. Piwowar, Olsztyn: Centrum Badań Europy Wschodniej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, s. 115–125.
- Sobczak B., 2011, Sposoby przyciągania i utrzymywania uwagi w tabloidach na przykładzie dziennika „Fakt”, „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 93–107.
- Sparks C., 2000, Introduction: The Panic over Tabloid News. – *Tabloid Tales: Global Debates over Media Standards*, eds. C. Sparks, J. Tulloch, New York–Oxford: Rowman & Littlefield.
- Starzec A., 2013, Styl popularnonaukowy – styl dyskursu popularnonaukowego. – *Styl współczesnej polszczyzny*, red. E. Malinowska, J. Nocoń, U. Żydek-Bednarczuk, Kraków: Universitas, s. 71–110.
- Steciąg M., 2010, Ekooszołomy burzą domy, czyli o tabloidyacji dyskursu ekologicznego, „*Oblicza Komunikacji*”, 3: *Tabloidyacja języka i kultury*, s. 139–146.
- Szewczyk A., Wardzała K., 2011, Tabloidy internetowe – serwisy plotkarskie w Polsce (na przykładzie serwisów „Pudelek.pl” i „Pardon.pl”), „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 182–197.
- Szyngiel E., 2021, Sposób kreowania postaci Juliusza Słowackiego w przestrzeni internetowej. Rekonesans, „*Acta Universitatis Wratislaviensis. Prace Literackie*”, 60, s. 27–40.
- Tandoc Jr E., Jenkins J., 2018, Out of Bounds? How Gawker’s Outing a Married Man Fits into the Boundaries of Journalism, „*New Media & Society*”, 20 (2), s. 581–598.
- Trzoss A., 2018, Cyfrowy Homo Ludens. Historia jako element obszaru rozrywki na portalu społecznościowym YouTube. – *Popularyzacja nauk historycznych – teoria i praktyka. Zbiór studiów*, red. D. Gołaszewska-Rusinowska, M. Mielewska, T. Sińczak, Toruń: Instytut Promocji Historii, s. 193–209.
- Tunstall J., 1996, *Newspaper Power: The National Press in Britain*, Oxford: Oxford University Press.

- Ulubione kanały popularnonaukowe*, b.r., <https://www.youtube.com/user/HistoriaBezCenzuryMB> (dostęp: 28.02.2022).
- Wasilewski J., 2012, Język tabloidów – jego źródła i mechanizmy. – *Oblicza polszczyzny*, red. A. Markowski, R. Pawelec, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, s. 169–180.
- Werner W., Gralik D., Trzoss A., 2019, Media społecznościowe a funkcjonowanie wiedzy historycznej w Polsce. Raport z badań, „*Przegląd Archiwalno-Historyczny*”, 6, s. 211–235.
- Werner W., Trzoss A., 2018, Czy tożsamość kulturowa może być zmierzona? Badania nad mentalnością z perspektywy Cyfrowej Humanistyki i Obliczeniowych Nauk Społecznych, „*Культурологічний альманах*”, 10, s. 105–118.
- Werner W., Trzoss A., Gralik D., 2020, Historia i YouTube. Narracja historyczna w dobie 2.0, „*Nauka*”, 3, s. 119–140.
- Wiącek A., 2011, Sposoby przedstawiania życia prywatnego osób znanych na łamach tabloidu (na przykładzie Kazimierza Marcinkiewicza i Cezarego Pazury), „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 199–208.
- Witosz B., 2009, *Dyskurs i stylistyka*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Witosz B., 2012, Badania nad dyskursem we współczesnym językoznawstwie polonistycznym, „*Oblicza Komunikacji*”, 5: *Analiza dyskursu. Centrum – peryferie*, s. 61–76.
- Witosz B., 2016, Czy potrzebne nam typologie dyskursu? – *Dyskurs i jego odmiany*, red. B. Witosz, K. Sujkowska-Sobisz, F. Ficek, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 22–30.
- Wojdyła M., 2011a, Tabloidy w badaniach medioznawczych, „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 9–32.
- Wojdyła M., 2011b, Wybrane wyznaczniki stylu tabloidów (na podstawie pierwszych stron gazet), „*Oblicza Komunikacji*”, 4: *Tabloidy – język, wartości, obraz świata*, s. 139–150.
- Wojtak M., 2015a, Interakcyjny styl komunikowania we współczesnej prasie (na przykładzie prasy młodzieżowej). – Też, *Rozłożone gazety. Studia z zakresu prasowego dyskursu, języka i stylu*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 123–133.
- Wojtak M., 2015b, Styl dziennikarstwa prasowego w perspektywie dyskursywnej. – Też, *Rozłożone gazety. Studia z zakresu prasowego dyskursu, języka i stylu*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 95–105.
- Wojtek Drewniak i jego „*Historia bez Cenzury*”, 2018, <https://www.polskieradio.pl/9/5390/Artykul/2134092,Wojtek-Drewniak-i-jego-Historia-bez-cenzury> (dostęp: 24.02.2022).

- Wolna S., 2016, Tabloidyacja prasy na przykładzie analizy nagłośnienia kwestii kampanii wyborczej do Parlamentu Europejskiego w tygodnikach opinii, „*Naukowy Przegląd Dziennikarski*”, 4, s. 63–76.
- Wójcik A., 2019, Językowe i pozajęzykowe mechanizmy kształtowania pamięci zbiorowej w popularnonaukowym programie „Historia bez Cenzury”, „*Stylistyka*”, 28, s. 247–264.
- Zasady i wytyczne*, 2022, https://www.youtube.com/intl/pl_ALL/creators/how-things-work/policies-guidelines/ (dostęp: 15.10.2022).
- Zielińska K., 2016, *Druga twarz tabloidu? Językowe działania autoprezentacyjne podejmowane przez dzienniki Fakt i BILD-Zeitung jako przedmiot badań mediolingwistyki porównawczej*, Warszawa: Instytut Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Źródła

- * * * * * *propagandę – Rozejm bożonarodzeniowy 1914*, https://www.youtube.com/watch?v=R9qa_tXNeEQ (dostęp: 23.02.2022).
- Anioł Śmierci – Josef Mengele*, <https://www.youtube.com/watch?v=L86eW4PxaiA> (dostęp: 23.02.2022).
- Bismarck i koledzy – największe pancerniki II WŚ.*, <https://www.youtube.com/watch?v=egTGzjjqZhQ> (dostęp: 23.02.2022).
- Bond i ostry seks – Ian Fleming*, <https://www.youtube.com/watch?v=UxbU29dT-C68&t=44s> (dostęp: 23.02.2022).
- Cesarz, szczur i fanatyzm – historia wędkarstwa*, <https://www.youtube.com/watch?v=YlvOFEmyNz0> (dostęp: 23.02.2022).
- Czerwoni kaci – zbrodnie WCzK*, <https://www.youtube.com/watch?v=0bH298peYrA> (dostęp: 23.02.2022).
- Głód, brud i wesela – codzienność podczas PW*, https://www.youtube.com/watch?v=_ETuA8KK5LQ&t=65s (dostęp: 23.02.2022).
- Imprezy, szyfry i grób – Pałac Sasaki*, <https://www.youtube.com/watch?v=zIFMphJdA4c> (dostęp: 23.02.2022).
- Konopie jak złoto – bogactwa naturalne w historii*, <https://www.youtube.com/watch?v=NN6QHt6KbDo> (dostęp: 23.02.2022).
- Ludobójstwo w Kongu*, <https://www.youtube.com/watch?v=PfncrSpzvGQ> (dostęp: 23.02.2022).
- Ludzie to idioci #3 – najgłupsze wojny w historii*, <https://www.youtube.com/watch?v=RhT0Oxv6oPc> (dostęp: 23.02.2022).
- Maluch vs Golf – rajdowy PRL*, <https://www.youtube.com/watch?v=49uI1sR2Hqc> (dostęp: 23.02.2022).

- Manipulacja wyborcami – pomysły starożytnych filozofów*, <https://www.youtube.com/watch?v=Zb2bURsGYnU&t=580s> (dostęp: 23.02.2022).
- Marionetka bez jaj? – Władysław Herman*, https://www.youtube.com/watch?v=0am-fzG_0Cbs&t=572s (dostęp: 23.02.2022).
- Martwy wróg u bram – Wasilij Zajcew*, https://www.youtube.com/watch?v=VP_H6Pvfgbw&t=681s (dostęp: 23.02.2022).
- Nawalanka na Pacyfiku – bitwa o Midway*, <https://www.youtube.com/watch?v=3TY9-Z8BEzgM> (dostęp: 28.02.2022).
- Niedocenieni bohaterowie – kurierzy górscy*, <https://www.youtube.com/watch?v=Ol-Fgvrh2YXs&t=68s> (dostęp: 23.02.2022).
- Pancerny terminator – gen. Stanisław Maczek*, <https://www.youtube.com/watch?v=29Vs18EUzVE&t=56s> (dostęp: 23.02.2022).
- Pierwszy po cesarzu – Przemysław I Noszak*, <https://www.youtube.com/watch?v=K8-n6PbjCQI&t=63s> (dostęp: 23.02.2022).
- Polak, który zmienił świat – Jan Czochralski*, <https://www.youtube.com/watch?v=Qg48Xe6U5qs> (dostęp: 23.02.2022).
- Po trupach do celu – Ernesto Che Guevara*, https://www.youtube.com/watch?v=_pnu-bxaS0AY (dostęp: 23.02.2022).
- Proszek z trupa – Frankenstein*, <https://www.youtube.com/watch?v=-rDmsiuee9Q&t=50s> (dostęp: 23.02.2022).
- Skarby III Rzeszy*, <https://www.youtube.com/watch?v=eTGJia9A-Sg&t=7s> (dostęp: 23.02.2022).
- Służby, szabla i majtki – Jerzy Pawłowski*, <https://www.youtube.com/watch?v=7Kd5H-fDnCoM&t=56s> (dostęp: 23.02.2022).
- „Świry u władzy” – książka „Historia bez cenzury 6”*, <https://www.youtube.com/watch?v=fIFE5GcnPig> (dostęp: 23.02.2022).
- Szatan i koza – zwierzęta hodowlane w historii*, https://www.youtube.com/watch?v=Y-Bx68x_OZiU&t=573s (dostęp: 23.02.2022).
- Wojenna magia – fortele II W.Ś.*, <https://www.youtube.com/watch?v=du19HlqKs0-s&t=57s> (dostęp: 23.02.2022).
- Wybory po polsku – wolna elekcja*, <https://www.youtube.com/watch?v=tNnnWkfQJis&t=618s> (dostęp: 23.02.2022).
- Zabawy jądrami – głupie nuklearne pomysły*, <https://www.youtube.com/watch?v=A-x0i9alNVw4&t=22s> (dostęp: 23.02.2022).

The determinants of the tabloidisation of popular scientific historical discourse on the YouTube channel, “Historia bez Cenzury” [History without Censorship]

Although many studies have been carried out regarding the tabloidisation of opinion forming media, it has not yet been examined whether the tabloidisation process applies to popular scientific discourse on historical topics on YouTube and, if so, which determinants of this process can be identified. This article pursues this objective by reviewing the content and style of the *Historia bez Cenzury* [History without Censorship] channel. The main analytical categories used were personalisation and sensationalism. The analysis of the content made it possible to see to what extent personalisation and sensationalism are present within the subject matter of, *Historia bez Cenzury* [History without Censorship], while the analysis of the style identified the stylistic determinants of the two identified mechanisms of tabloidisation. The results allow us to conclude that, in terms of the subject matter, the potential for personalisation and sensationalism is exploited equally on the channel. In terms of stylistic solutions, personalisation is achieved by depicting the privacy of historical figures using lexis typical of this human sphere. In addition, politics is portrayed through the prism of human relationships, which is served by saturating the text with names, surnames, and names of professions or positions. Simplifications are also applied (narrative, colloquialisms, dialogicality in the youtuber-viewer relationship). Sensationalism is mainly materialised at the level of content, whereas within the style, it is executed by means of an emotionally charged and highly evaluative lexis. Comparison of the determinants of tabloidisation with the characteristics of historical discourse on YouTube and with those of popular science discourse indicates mutual influences, evident at the level of content and style. The means specific to tabloidisation and atypical of the other discourses discussed emerge as the exposure of the privacy of historical figures and the dialogicality used in their description. The process of tabloidisation is thus evident in, *Historia bez Cenzury* [History without Censorship].

Key words: *tabloidisation, historical popular science discourse, personalisation, sensationalism*

